

Nationaal Vrijheidsonderzoek - draagvlakdeel meting 2007

Maud Adriaansen en Dieter Verhue

april 2007

projectnummer: p4355

Inhoud

	Samenvatting	1
1	Herdenken en vieren	4
2	4 mei	7
2.1	De betekenis van 4 mei	7
2.2	Het belang en de toekomst van 4 mei	9
3	5 mei	11
3.1	De betekenis van 5 mei	11
3.2	Het belang en de toekomst van 5 mei	14
4	Oorlog	16
4.1	Waar men aan denkt bij 'de oorlog'	16
4.2	Meegemaakt hebben van oorlogssituaties	17
5	5 mei een vrije dag	19
6	Draagvlak, kennis en opinie	21
6.1	De democratie	21
6.2	Vrijheid en veiligheid	22
6.3	Militair ingrijpen elders	24
6.4	Kennis over de Tweede Wereldoorlog	24
	Bijlagen	
Bijlage 1	Spontane reacties bij vragen over de betekenis van 4 en 5 mei	
Bijlage 2	Onderzoeksverantwoording	
Bijlage 3	WIN-waardenoriëntaties	

Samenvatting

Het Nationaal Vrijheidsonderzoek wordt uitgevoerd om de beleving van burgers van 4 en 5 mei en hieraan gerelateerde thema's te monitoren. Als 4 en 5 mei een duidelijke plaats in onze samenleving willen behouden, dan moet het gedachtegoed achter het herdenken van oorlogsslachtoffers en het vieren van de bevrijding en de vrijheid aansluiten bij de beleving van de burgers.

In andere delen is verslag gedaan van de beleving door de burgers van de aan 4 en 5 mei gerelateerde thema's (deel 1) en van het kennisniveau over de Tweede Wereldoorlog (deel 2). In dit deel staat de beleving van 4 en 5 mei centraal. De onderzoeksverantwoording is opgenomen in de bijlagen, evenals een beschrijving van de WIN waardenoriëntaties.

Het belang van herdenken en vieren

Het herdenken van oorlogsslachtoffers op 4 mei en het vieren van de bevrijding op 5 mei wordt door respectievelijk 82% en 72% van de ondervraagden als (heel) belangrijk aangemerkt. Het draagvlak voor beide dagen is dus groot en is in de laatste jaren constant gebleven. Jongeren vinden beide dagen iets minder belangrijk. Bijna de helft van de ondervraagden (49%) vindt herdenken belangrijker dan vieren, slechts 11% vindt vieren belangrijker dan herdenken. Het percentage dat voor herdenken kiest stijgt met leeftijd, het percentage dat voor vieren kiest daalt naarmate men ouder is.

4 mei

Op 4 mei worden de Nederlandse slachtoffers herdacht van zowel de Tweede Wereldoorlog als van alle oorlogen en vredesoperaties daarna. Velen trekken dit echter breder en herdenken alle oorlogsslachtoffers wereldwijd ongeacht oorlog of nationaliteit. Vaak ook kiest men voor het voorgelegde alternatief 'alle slachtoffers van de Tweede Wereldoorlog'.

Voor bijna iedereen betekent 4 mei respect tonen voor de oorlogsslachtoffers, maar het is ook voor een ruime meerderheid een moment waarop wordt stilgestaan bij de gevolgen van oorlog en waarop men zich realiseert dat vrede en vrijheid levens kost.

Meer dan driekwart van de ondervraagden vindt dat de herdenking op 4 mei actueel blijft zolang er oorlog en onderdrukking bestaan en ook in de toekomst moet doorgaan. Een derde vindt echter dat de herdenking steeds minder betekenis heeft naarmate de Tweede Wereldoorlog verder achter ons ligt. Vooral ondervraagden van 50 jaar en ouder vinden dat 4 mei actueel blijft en in de toekomst moet doorgaan. Ouderen vinden echter net zo vaak als jongeren dat 4 mei aan betekenis verliest naarmate de Tweede Wereldoorlog verder achter ons ligt. Van alle ondervraagden geeft één op de zeven aan dat 4 mei hem of haar niets zegt.

5 mei

Voor 80% is 5 mei een dag waarop je er bij stilstaat dat vrijheid niet vanzelfsprekend is, maar verantwoordelijkheid vraagt. Voor 64% is 5 mei een dag om stil te staan bij de Tweede Wereldoorlog. Ouderen vinden vaker dan jongeren dat 5 mei een dag is om stil te staan bij de Tweede Wereldoorlog en dat 5 mei een dag is waarop je erbij stilstaat dat vrijheid niet vanzelfsprekend is, maar verantwoordelijkheid vraagt.

Een iets lager percentage dan bij 4 mei, vindt dat 5 mei actueel blijft zolang er oorlog en onderdrukking bestaan (71%) en ook in de toekomst moet doorgaan (75%). Slechts weinigen vinden 5 mei gewoon een dag om te feesten, zonder dat de reden er toe doet (12%). Onder jongeren is dit percentage iets hoger (16%).

Oorlog

Als er over 'de oorlog' wordt gesproken, denkt 40% spontaan aan de Tweede Wereldoorlog, dit is een daling ten opzichte van eerdere metingen. Naast de Tweede Wereldoorlog wordt er vaak aan de oorlog in Irak gedacht.

Van de ondervraagden kent 59% iemand uit de eigen omgeving die bewust oorlogssituaties heeft meegemaakt of kind is van oorlogsslachtoffers. Deze groep vindt 4 en 5 mei belangrijker dan respondenten die dergelijke mensen niet kennen.

5 mei een vrije dag

Wanneer Nederlanders zes vrije dagen mogen kiezen, noemt 60% de Nationale Bevrijdingsdag op 5 mei. Dagen die vaker worden genoemd zijn Nieuwjaarsdag, Tweede Kerstdag, Tweede Paasdag en Koninginnedag. Wanneer een dag zou moeten worden ingeleverd voor een vrije dag op 5 mei, wordt Goede Vrijdag als eerste genoemd (door 33%).

Draagvlak, kennis en opinie

Onderzocht is in hoeverre personen die 4 en 5 mei belangrijk vinden, verschillen van ondervraagden die 4 en 5 mei niet zo belangrijk vinden, in hoe zij denken over vrijheid en veiligheid (het opiniedeel van dit onderzoek) en in hun kennis over de wereldoorlog. Voor wat betreft het denken over vrijheid en veiligheid, blijkt dat personen die 4 en 5 mei heel belangrijk vinden, vaker van mening zijn dat:

- democratie, individuele vrijheid, mensenrechten en gemeenschapszin gedeelde waarden zijn van alle Nederlanders;
- solidariteit met de zwakken tot de belangrijkste uitgangspunten van de democratie behoort;
- de veiligheid van ons land belangrijker is dan een inkomen hebben of een plek om te wonen, diegenen die 4 en 5 mei minder belangrijk vinden hechten juist een groter belang aan een inkomen of een plek om te wonen;
- nationale veiligheid belangrijker is dan het individuele recht op privacy;
- het bestrijden van terrorisme belangrijker is dan persoonlijke vrijheid van burgers;
- Nederland zou moeten deelnemen aan het militair ingrijpen in oorlogen en conflicten in wereld;
- er te weinig aandacht is voor Nederlandse soldaten die op militaire missies naar het buitenland zijn uitgezonden.

Er zijn ook verschillen in kennis over de Tweede Wereldoorlog. Degenen die 4 en 5 mei heel belangrijk vinden:

- noemen vaker de juiste oorzaken van de Tweede Wereldoorlog in Europa en Azië, maar ook vaker de onjuiste oorzaken;
- geven ongeveer net zo vaak de juiste schaal van de oorlog aan als degenen die deze dagen niet zo belangrijk vinden;
- noemen wanneer hun wordt gevraagd welke groepen werden vervolgd, vaker de groepen die ook daadwerkelijk vervolgd werden, maar ook vaker de groepen die niet vervolgd werden;
- weten vaker hoeveel joden tijdens de oorlog zijn omgekomen, zowel in Europa als in Nederland;
- zijn beter op de hoogte van het dagelijks leven in Nederland en Nederlands Indië tijdens de oorlog.

1 Herdenken en vieren

Het herdenken van oorlogsslachtoffers op 4 mei en het vieren van de bevrijding op 5 mei worden door 82% c.q. 72% van alle ondervraagden als (heel) belangrijk aangemerkt. Dat wil zeggen dat het draagvlak voor 4 en 5 mei heel groot is. Bij alle metingen vindt men 4 mei belangrijker dan 5 mei.

1 | Belang 4 mei

	belangrijk dat jaarlijks de oorlogsslachtoffers op 4 mei herdacht worden					
	meting 2007	meting 2006	meting 2005	meting 2004	meting 2003	meting 2002
	%	%	%	%	%	%
• heel belangrijk (5)	48	45	48	45	48	52
• wel belangrijk (4)	34	35	32	36	30	34
• noch belang./noch onbelang. (3)	9	13	11	10	12	8
• niet zo belangrijk (2)	6	6	6	7	8	4
• helemaal niet belangrijk (1)	2	1	2	2	2	1
• weet niet	1	1	1	*	1	1
gemiddelde	4,2	4,2	4,2	4,2	4,1	4,3

2 | Belang 5 mei

	belangrijk dat jaarlijks de bevrijding en de vrijheid gevierd worden					
	meting 2007	meting 2006	meting 2005	meting 2004	meting 2003	meting 2002
	%	%	%	%	%	%
• heel belangrijk (5)	39	42	43	38	40	43
• wel belangrijk (4)	33	35	32	38	31	38
• noch belang./noch onbelang. (3)	17	15	15	15	16	10
• niet zo belangrijk (2)	7	5	5	6	9	6
• helemaal niet belangrijk (1)	2	2	3	3	3	2
• weet niet	1	1	1	1	1	1
gemiddelde	4,0	4,1	4,1	4,0	4,0	4,2

Zowel de steun voor de herdenking op 4 mei als voor de viering op 5 mei zijn in de afgelopen vijf jaar tamelijk stabiel.

Het gepercipieerde belang van beide dagen hangt sterk samen. Van alle ondervraagden vindt 30% beide dagen heel belangrijk, terwijl 13% beide dagen niet zo belangrijk vindt.

3 | *Belang 4 mei en 5 mei gecombineerd (totaal 100%)*

	belang 5 mei		
	heel belangrijk	wel belangrijk	minder belangrijk
<i>belang 4 mei</i>			
• heel belangrijk	30	13	5
• wel belangrijk	9	16	9
• minder belangrijk	1	4	13

Jongeren hechten iets minder belang aan 4 en 5 mei dan ouderen. In de volgende tabellen zien we het belang per leeftijdsgroep door de jaren heen

4 | *Gemiddelde scores belang 4 mei, naar leeftijd (gem. scores op vijfpuntsschaal)*

	belangrijk dat jaarlijks de oorlogsslachtoffers op 4 mei herdacht worden					
	meting 2007	meting 2006	meting 2005	meting 2004	meting 2003	meting 2002
• 13 – 17 jaar	4,0	3,9	4,2	3,8	3,7	4,2
• 18 – 24 jaar	4,0	4,0	4,1	4,1	3,9	4,2
• 25 – 34 jaar	4,1	4,2	4,0	4,1	4,2	4,2
• 35 – 49 jaar	4,2	4,1	4,1	4,0	4,2	4,2
• 50 – 64 jaar	4,4	4,2	4,4	4,3	4,1	4,4
• 65+	4,4	4,5	4,3	4,5	4,4	4,6
gemiddelde	4,2	4,2	4,2	4,2	4,1	4,3

5 | *Gemiddelde scores belang 5 mei, naar leeftijd (gem. scores op vijfpuntsschaal)*

	belangrijk dat jaarlijks de bevrijding en de vrijheid gevierd worden					
	meting 2007	meting 2006	meting 2005	meting 2004	meting 2003	meting 2002
• 13 – 17 jaar	3,9	3,7	4,0	3,6	3,8	4,1
• 18 – 24 jaar	3,9	4,1	4,1	4,1	3,9	4,1
• 25 – 34 jaar	3,9	4,1	4,1	4,1	4,0	4,2
• 35 – 49 jaar	4,1	4,1	4,0	3,9	4,9	4,0
• 50 – 64 jaar	4,1	4,2	4,2	4,0	4,0	4,2
• 65+	4,2	4,3	4,2	4,2	4,2	4,4
gemiddelde	4,0	4,1	4,1	4,0	4,0	4,2

Er zijn geen grote verschuivingen in het draagvlak per leeftijdscategorie in de afgelopen vijf jaar.

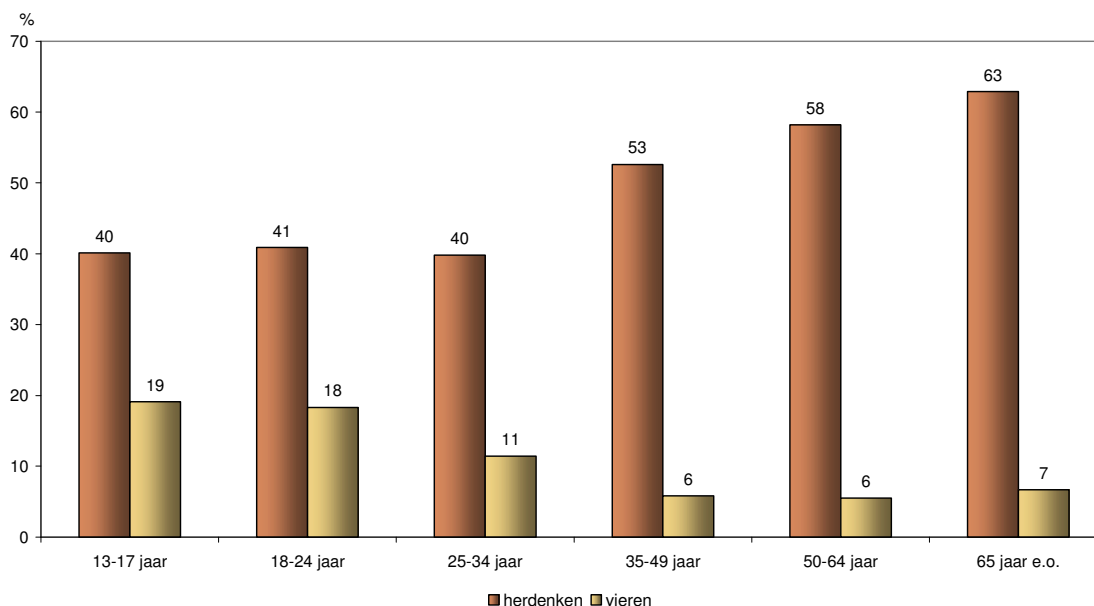
Verder zijn er verschillen naar de waardenoriëntaties van de ondervraagden¹. Zorgzamen vinden zowel 4 als 5 mei belangrijker dan gemiddeld. Genieters en zakelijken vinden 4 mei juist wat minder belangrijk dan gemiddeld, terwijl ruimdenkers specifiek 5 mei wat minder belangrijk vinden. Luxezoekers vinden beide dagen minder belangrijk dan gemiddeld.

6 | Gemiddelde scores belang 4 en 5 mei, naar WIN-segment (gem. scores op vijfpuntsschaal)

	4 mei	5 mei
	gem.	gem.
• zorgzamen	4,4	4,2
• behoudenden	4,2	4,1
• genieters	4,0	3,9
• evenwichtigen	4,2	4,0
• luxezoekers	3,8	3,8
• zakelijken	4,0	3,9
• ruimdenkers	4,2	3,8
• geëngageerden	4,4	4,2
gemiddelde	4,2	4,0

Als rechtstreeks gevraagd wordt naar wat men belangrijker vindt: herdenken of vieren, dan blijkt dat bijna de helft van de ondervraagden herdenken belangrijker vindt dan vieren (49%), slechts 11% vindt vieren belangrijker dan herdenken. Het percentage dat voor herdenken kiest stijgt met leeftijd, het percentage dat voor vieren kiest daalt naarmate men ouder is.

7 | Herdenken of vieren belangrijker, naar leeftijd

¹ Een omschrijving van de WIN-waardensegmenten is als bijlage bij dit rapport opgenomen.

2 4 mei

2.1 De betekenis van 4 mei

Op 4 mei worden de Nederlandse slachtoffers herdacht van zowel de Tweede Wereldoorlog als van alle oorlogen en vredesmissies daarna. Velen trekken dit echter breder en herdenken alle oorlogsslachtoffers wereldwijd ongeacht oorlog of nationaliteit. Vaak ook kiest men voor het voorgelegde alternatief 'alle slachtoffers van de Tweede Wereldoorlog'.

8 | Wie herdenkt men op 4 mei? naar 5 metingen

	meting 2007	meting 2006	meting 2005	meting 2004	meting 2003
	%	%	%	%	%
• alle slachtoffers van de Tweede Wereldoorlog	29	29	27	32	31
• alle Nederlandse slachtoffers en slachtoffers onder de bevrijders van Nederland van de Tweede Wereldoorlog	12	14	18	17	13
• alle oorlogsslachtoffers, wereldwijd, ongeacht de oorlog en de nationaliteit	32	31	30	28	32
• alle Nederlandse slachtoffers zowel van de Tweede Wereldoorlog als van alle oorlogen en vredesoperaties daarna	16	16	13	12	9
• anders	5	4	6	4	6
• weet niet	5	6	6	7	9

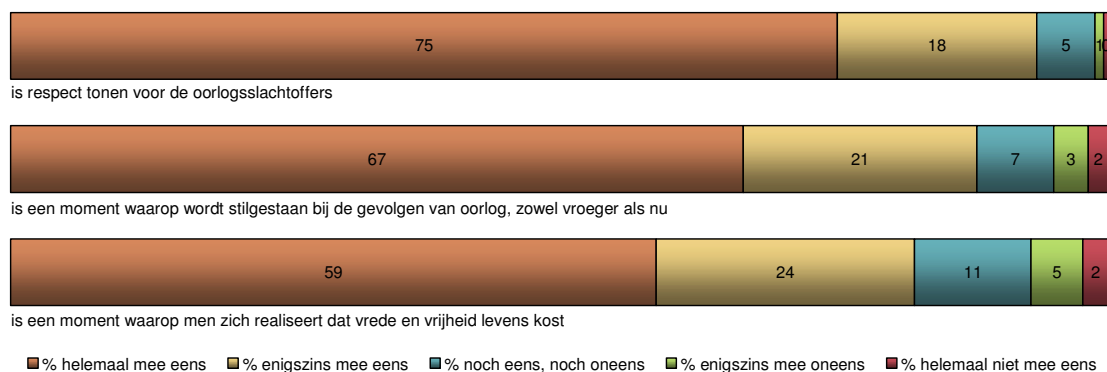
Bij alle metingen denken ongeveer net zoveel mensen aan alle slachtoffers van de Tweede Wereldoorlog als aan alle oorlogsslachtoffers, ongeacht de oorlog.

Mannen en 65-plussers kiezen vaker voor 'alle Nederlandse slachtoffers' (van de Tweede Wereldoorlog en alle oorlogen en vredesoperaties daarna). Hoger opgeleiden kiezen juist vaker voor het alternatief 'alle oorlogsslachtoffers' (ongeacht oorlog of nationaliteit).

Ook zijn er verschillen naar waardenoriëntatie. Behoudenden en genieters noemen vaker 'alle slachtoffers van de Tweede Wereldoorlog'. Geëngageerden noemen juist vaak 'alle oorlogsslachtoffers'.

Algemeen wordt onderschreven dat 4 mei respect tonen is voor de oorlogsslachtoffers, dat het een moment is waarop wordt stilgestaan bij de gevolgen van oorlog, zowel vroeger als nu en waarop men zich realiseert dat vrede en vrijheid levens kost.

9 | Stellingen betekenis 4 mei. De jaarlijkse dodenherdenking op 4 mei

Hoewel er tussen twee opeenvolgende metingen van dit onderzoek soms kleine verschuivingen plaatsvinden bij de stellingen over de invulling van 4 mei, zijn er bij deze stellingen sinds de eerste meting in 2002 geen grote verschillen opgetreden die duiden op een trend in een bepaalde richting.

10 | De betekenis van 4 mei, vergelijking 2002 – 2007, % helemaal+enigszins mee eens

	meting 2007	meting 2006	meting 2005	meting 2004	meting 2003	meting 2002
	%	%	%	%	%	%
• is respect tonen voor de oorlogsslachtoffers	94	92	90	92	92	95
• is een moment waarop wordt stilgestaan bij de gevolgen van oorlog, zowel vroeger als nu	88	90	86	88	84	89
• is een moment waarop men zich realiseert dat vrede en vrijheid levens kost	82	86	81	83	81	84

Personen van 65 jaar en ouder reageren positiever op de stellingen over 4 mei, de jongste groep over het algemeen iets minder, maar nog steeds zeer positief.

11 | Stellingen betekenis 4 mei, naar leeftijd (% eens)

	totaal	13-24 jaar	25-49 jaar	50-64 jaar	65 jaar en ouder
<i>4 mei</i>	%	%	%	%	%
• is respect tonen voor de oorlogsslachtoffers	93	90	94	97	95
• is een moment waarop wordt stilgestaan bij de gevolgen van oorlog, zowel vroeger als nu	88	83	87	93	94
• is een moment waarop men zich realiseert dat vrede en vrijheid levens kost	83	76	79	91	93

Hoger opgeleiden vinden wat vaker dat 4 mei een moment is waarop men zich realiseert dat vrede en veiligheid levens kost. Verder onderschrijven zorgzamen alle drie de stellingen wat vaker dan gemiddeld, terwijl genietters en luxezoekers de stellingen juist wat minder vaak onderschrijven.

Er is ook rechtstreeks gevraagd naar wat men het belangrijkste vindt van de jaarlijkse dodenherdenking. In de volgende tabel staan de resultaten in volgorde van belangrijkheid weergegeven.

12 | Wat is het belangrijkste aan 4 mei?

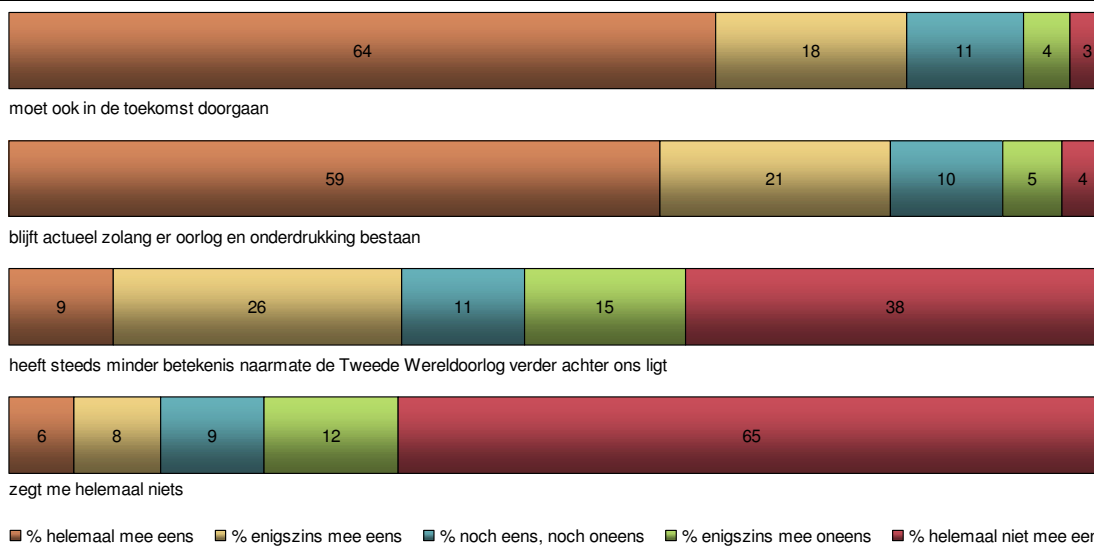
	belangrijkste
4 mei	%
• is een moment waarop wordt stilgestaan bij de gevolgen van oorlog, zowel vroeger als nu	49
• is respect tonen voor de oorlogsslachtoffers	29
• is een moment waarop men zich realiseert dat vrede en veiligheid levens kost	15
• weet niet	7

Bijna de helft van de ondervraagden kiest voor het alternatief 'stilstaan bij de gevolgen van oorlog, zowel vroeger als nu' als het belangrijkste van de jaarlijkse dodenherdenking.

2.2 Het belang en de toekomst van 4 mei

Het belang van 4 mei is hoog voor de meeste Nederlanders. Meer dan driekwart vindt dat 4 mei ook in de toekomst moet doorgaan. Een ongeveer even groot deel vindt dat de herdenking actueel blijft zolang er oorlog en onderdrukking bestaan. Een belangrijk gedeelte van de ondervraagden (35%) is wel van mening dat 4 mei steeds minder betekenis heeft naarmate de Tweede Wereldoorlog verder achter ons ligt.

13 | Stellingen belang 4 mei. De jaarlijkse dodenherdenking op 4 mei

Wat betreft de stellingen die het belang van 4 mei in kaart brengen, zien we dat hoewel er schommelingen optreden, er geen grote verschillen aanwijsbaar zijn.

14 | Het belang van 4 mei, vergelijking 2002 – 2007, % helemaal+enigszins mee eens

	meting 2007	meting 2006	meting 2005	meting 2004	meting 2003	meting 2002
	%	%	%	%	%	%
• moet ook in de toekomst doorgaan	82	83	80	80	78	85
• blijft actueel zolang er oorlog en onderdrukking bestaat	80	78	77	79	75	77
• heeft steeds minder betekenis naarmate de Tweede Wereldoorlog verder	36	34	38	38	42	37
• zegt me helemaal niets	14	12	14	10	12	9

Deze stellingen zijn ook voor 5 mei voorgelegd (zie ook p.14). We zien hierbij de volgende verschillen:

- Men vindt in sterkere mate voor 4 mei dan voor 5 mei dat deze dag actueel blijft zolang er oorlog en onderdrukking bestaan en dat deze dag in de toekomst moet doorgaan.
- Men vindt in even (weinig) sterke mate voor 4 en 5 mei dat deze dagen steeds minder betekenis krijgen naarmate de oorlog verder achter ons ligt, en dat deze dagen nietszeggend zijn.

Personen van 65 jaar en ouder reageren positiever op de stellingen over 4 mei, de jongste groep over het algemeen het minst positief.

15 | Stellingen belang 4 mei, naar leeftijd (% eens)

	totaal	13-24 jaar	25-49 jaar	50-64 jaar	65 jaar en ouder
<i>4 mei</i>	%	%	%	%	%
• moet ook in de toekomst doorgaan	82	76	83	87	86
• blijft actueel zolang er oorlog en onderdrukking bestaan	80	73	80	89	87
• heeft steeds minder betekenis naarmate de Tweede Wereldoorlog verder achter ons ligt	35	42	35	23	39
• zegt me helemaal niets	14	18	13	10	12

Verder zijn er verschillen tussen mensen met verschillende waarden. Zorgzamen, ruimdenkers en geëngageerden vinden 4 mei belangrijker dan gemiddeld, genietters en luxezoekers juist wat minder belangrijk.

3 5 mei

3.1 De betekenis van 5 mei

Wat viert men op 5 mei? Er zijn twee alternatieven voorgelegd: de bevrijding in 1945 of dat Nederland een land is waar we in vrede en vrijheid kunnen leven. Een kleine meerderheid kiest voor de eerste optie: de bevrijding in 1945 en het einde van de Tweede Wereldoorlog. Een minderheid kiest voor het antwoord dat gevierd wordt dat Nederland een land is waar we in vrede en vrijheid kunnen leven.

16 | Wat viert u op 5 mei, naar 5 metingen

	meting 2007	meting 2006	meting 2005	meting 2004	meting 2003
	%	%	%	%	%
• de bevrijding in 1945 en het einde van de Tweede Wereldoorlog	51	51	56	54	49
• dat Nederland een land is waar we in vrede en vrijheid kunnen leven	37	41	34	36	36
• anders	6	4	5	4	7
• weet niet	6	4	5	6	8

65-plussers kiezen vaak voor het antwoord 'de bevrijding in 1945 en het einde van de Tweede Wereldoorlog' (68%); jong volwassenen in de leeftijd tussen 18 en 34 jaar kiezen juist vaak voor het alternatief dat Nederland een land is waar we in vrede en vrijheid kunnen leven (45%) en scholieren in de leeftijd tussen 13 en 17 jaar weten het relatief vaak niet aan te geven (11%).

Er is ook een duidelijk verschil naar opleidingsniveau: hoger opgeleiden kiezen relatief vaak voor het alternatief dat Nederland een land is waar we in vrede en vrijheid kunnen leven en lager opgeleiden voor de bevrijding in 1945.

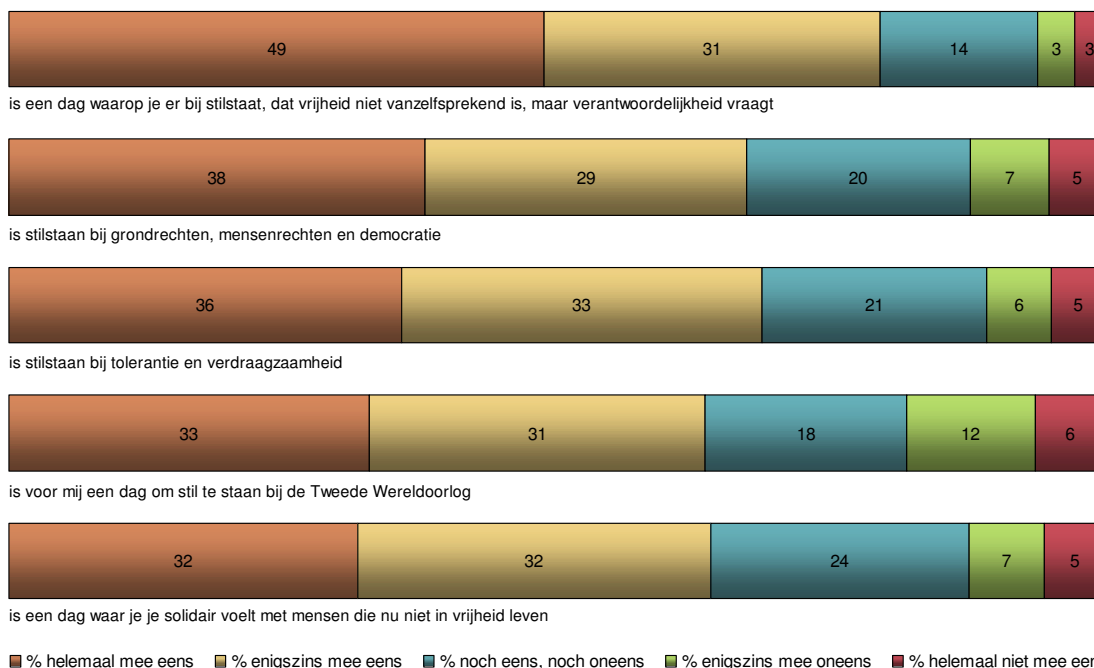
17 | Wat viert u op 5 mei, naar opleidingsniveau

	lager opgeleiden	middelbaar opgeleiden	hoger opgeleiden
	%	%	%
• de bevrijding in 1945 en het einde van de Tweede Wereldoorlog	59	53	42
• dat Nederland een land is waar we in vrede en vrijheid kunnen leven	26	35	49
• anders	6	5	6
• weet niet	9	7	2

Naast de vraag wat men viert op 5 mei, is ook aandacht besteed aan wat 5 mei precies betekent. Men ziet 5 mei vooral als een dag waarop je er bij stilstaat, dat vrijheid niet

vanzelfsprekend is, maar verantwoordelijkheid vraagt. Het is stilstaan bij tolerantie en verdraagzaamheid, bij grondrechten, mensenrechten en democratie.

18 | Stellingen betekenis 5 mei. De jaarlijkse viering van de bevrijding op 5 mei ...

Wanneer deze uitkomsten worden vergeleken met eerdere jaren, zien we dat er bij deze stellingen geen grote verschillen opgetreden die duiden op een trend in een bepaalde richting.

19 | De betekenis van 5 mei, vergelijking 2002 – 2007, % helemaal+enigszins mee eens

	meting 2007	meting 2006	meting 2005	meting 2004	meting 2003	meting 2002
	%	%	%	%	%	%
• is een dag waarop je er bij stilstaat dat vrijheid niet vanzelfsprekend is, maar verantwoordelijkheid vraagt	80	81	77	78	77	85
• is voor mij een dag om stil te staan bij de Tweede Wereldoorlog	64	67	64	63		
• is stilstaan bij grondrechten, mensenrechten en democratie	67	67	64	61	64	75
• is stilstaan bij tolerantie en verdraagzaamheid	69	65	62	63	64	70
• is een dag waar je je solidair voelt met mensen die nu niet in vrijheid leven	64	61	61	58	57	64

Ouderen reageren positiever op de stellingen over 5 mei dan jongeren, zij beantwoorden alle stellingen vaker bevestigend.

20 | Stellingen betekenis 5 mei naar leeftijd (% eens)

	totaal	13-24 jaar	25-49 jaar	50-64 jaar	65 jaar of ouder
<i>5 mei</i>	%	%	%	%	%
• is een dag waarop je er bij stilstaat dat vrijheid niet vanzelfsprekend is, maar verantwoordelijkheid vraagt	80	72	76	86	91
• is voor mij een dag om stil te staan bij de Tweede Wereldoorlog	64	52	61	69	86
• is stilstaan bij grondrechten, mensenrechten en democratie	67	60	68	74	73
• is stilstaan bij tolerantie en verdraagzaamheid	69	59	69	75	79
• is een dag waar je je solidair voelt met mensen die nu niet in vrijheid leven	64	56	63	69	76

Wanneer we naar de verschillende waardensegmenten kijken, zien we dat zowel zorgzamen als geëngageerden alle stellingen positiever dan gemiddeld beantwoorden, terwijl genietters, luxezoekers en zakelijken juist negatiever zijn. Opvallend is dat ruimdenkers alle stellingen ongeveer vergelijkbaar met het gemiddelde beantwoorden, behalve de stelling dat 5 mei een dag is om stil te staan bij de Tweede Wereldoorlog: hiermee zijn zij het minder vaak eens.

21 | Wat is het belangrijkste van 5 mei?

	belangrijkste
<i>5 mei</i>	%
• is een dag waarop je er bij stilstaat dat vrijheid niet vanzelfsprekend is, maar verantwoordelijkheid vraagt	40
• is voor mij een dag om stil te staan bij de Tweede Wereldoorlog	22
• is stilstaan bij grondrechten, mensenrechten en democratie	9
• is een dag waar je je solidair voelt met mensen die nu niet in vrijheid leven	9
• is stilstaan bij tolerantie en verdraagzaamheid	9
• weet niet	8

Erbij stilstaan dat vrijheid niet vanzelfsprekend is, maar verantwoordelijkheid vraagt, vindt men het belangrijkste aan 5 mei. Ook veel gekozen wordt: 5 mei is voor mij een dag om stil te staan bij de Tweede Wereldoorlog. De overige alternatieven worden minder vaak genoemd.

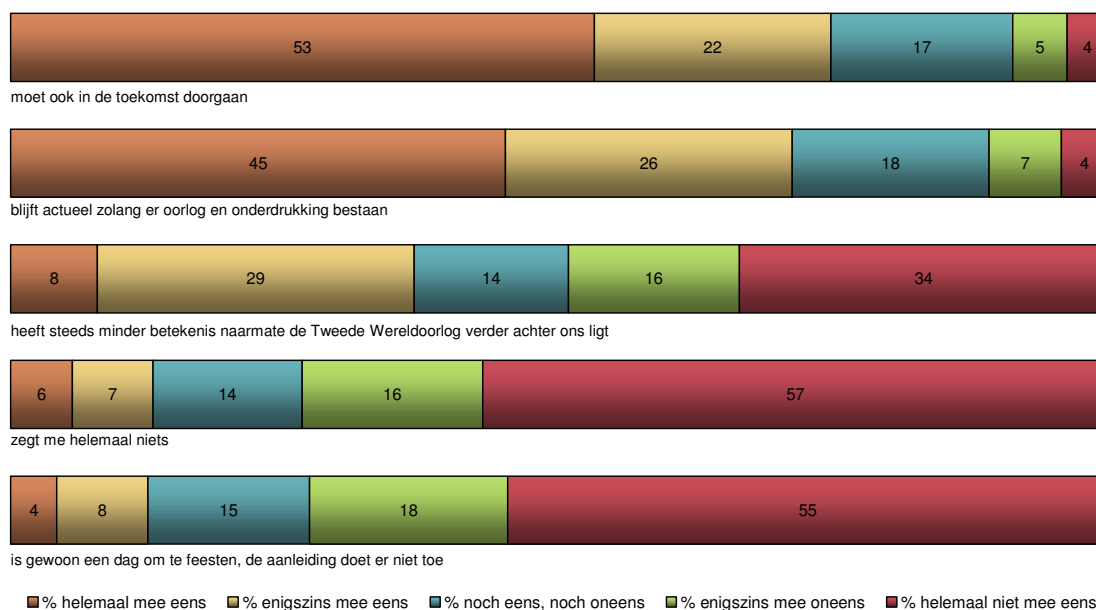
Vooraf personen van 65 jaar en ouder noemen vaak dat 5 mei voor hen een dag is om stil te staan bij de Tweede Wereldoorlog (37%), terwijl ze het alternatief dat 5 mei een dag is waarop je er bij stilstaat dat vrijheid niet vanzelfsprekend is, maar verantwoordelijkheid vraagt, minder vaak noemen (32%). Minderjarigen (13 – 17 jaar) geven vaak aan het niet te weten (16%).

Hoger opgeleiden noemen vaker dat 5 mei een dag is waarop je stilstaat bij grondrechten, mensenrechten en democratie (13%), lager opgeleiden geven vaker aan het niet te weten (11%).

3.2 Het belang en de toekomst van 5 mei

Voor een grote meerderheid van de ondervraagden heeft 5 mei een grote waarde. Voor circa driekwart is het een dag die actueel blijft zolang er oorlog en onderdrukking bestaan en ook in de toekomst moet doorgaan. Slechts weinig ondervraagden vinden het gewoon een dag om te feesten, waarbij de aanleiding er niet toe doet.

22 | Stellingen belang 5 mei. De jaarlijkse viering van de bevrijding op 5 mei ...

Wanneer we de ontwikkeling van de stellingen in de afgelopen vijf jaar in kaart brengen, zien we er schommelingen zijn opgetreden, maar dat er geen wezenlijke verschillen zijn aan te wijzen.

23 | Het belang van 5 mei, vergelijking 2002 – 2007, % helemaal+enigszins mee eens

	meting 2007	meting 2006	meting 2005	meting 2004	meting 2003	meting 2002
• moet ook in de toekomst doorgaan	75	79	78	76	74	82
• blijft actueel zolang er oorlog en onderdrukking bestaat	71	73	71	70	67	73
• heeft steeds minder betekenis naarmate de Tweede Wereldoorlog verder achter ons ligt	37	33	33	37	41	36
• zegt me helemaal niets	13	13	16	15	13	8
• is gewoon een dag om te feesten, de aanleiding doet er niet toe	12	9	10	10	14	8

Ouderen reageren bij de meeste stellingen over het belang van 5 mei positiever dan jongeren. Ze vinden vaker dat de viering in de toekomst moet doorgaan, dat het actueel blijft zolang er oorlog en onderdrukking bestaan en het zegt ze minder vaak dan gemiddeld niets. Toch is het opvallend dat ze iets vaker dan gemiddeld zeggen dat de viering steeds minder betekenis heeft naarmate de Tweede Wereldoorlog verder achter ons ligt.

24 | Stellingen belang 5 mei naar leeftijd (% eens)

	totaal	13-24 jaar	25-49 jaar	50-64 jaar	65 jaar of ouder
<i>5 mei</i>	%	%	%	%	%
• moet ook in de toekomst doorgaan	75	70	75	76	83
• blijft actueel zolang er oorlog en onderdrukking bestaan	71	65	70	74	81
• heeft steeds minder betekenis naarmate de Tweede Wereldoorlog verder achter ons ligt	37	37	37	31	41
• zegt me helemaal niets	13	15	16	8	8
• is gewoon een dag om te feesten, de aanleiding doet er niet toe	12	16	10	9	13

Jongeren vinden vaker dan gemiddeld dat 5 mei gewoon een dag is om te feesten, de aanleiding doet er niet toe en jongeren zijn het iets vaker eens met de uitspraak dat 5 mei hen helemaal niets zegt; het gaat overigens om een kleine groep die het met deze stellingen helemaal eens is. Ook bij deze groep vindt 70% dat 5 mei ook in de toekomst door moet gaan.

Net als bij de invulling van 5 mei, geldt bij het belang van deze dag dat zorgzamen en geëngageerden op alle stellingen positiever dan gemiddeld beantwoorden, terwijl genietters en luxezoekers juist negatiever zijn.

4 Oorlog

4.1 Waar men aan denkt bij 'de oorlog'

Als er over 'de oorlog' wordt gesproken, denkt men toch vooral spontaan aan de Tweede Wereldoorlog (40%). Ook aan de huidige oorlog in Irak wordt vaak gedacht (31%).

25 | Waar men aan denkt bij 'de oorlog' (open vraag, meer antwoorden mogelijk)

	%
• de Tweede Wereldoorlog	40
• Irak (nu)	31
• Afghanistan	13
• Israël/Midden-Oosten	11
• alle oorlogen/oorlogen in het algemeen/diverse oorlogen	10
• Afrika	5
• godsdienstoorlog	4
• Irak (Golfoorlog)	2
• oorlog tegen terrorisme	2
• de Eerste Wereldoorlog	2
• Vietnam/Cambodja	2
• burgeroorlog	2
• voormalig Joegoslavië, Bosnië, Balkan	2
• Iran (dreiging nu)	2
• kernoorlog	2
• Irak-Iran	2
• wereldoorlog (niet nader gespecificeerd)	1
• mogelijke Derde Wereldoorlog	1

Vergeleken met de eerdere metingen noemt men nu minder vaak de Tweede Wereldoorlog (2007: 40%, 2006: 45%, 2005: 51%). De vraag is of hier sprake is van een structurele verandering of van een meer conjuncturele die veroorzaakt wordt door de actualiteit.

Ook in eerder jaren werden de beide oorlogen in Irak al veel genoemd: de Golfoorlog en de huidige oorlog in Irak (samen in 2005 36%, 2006: 30%, 2007: 33%). De oorlog in Afghanistan wordt steeds meer genoemd (2005: 3%, 2006: 7%, 2007: 13%). Ook Israël en het Midden-Oosten worden genoemd (2005: 5%, 2006: 6%, 2007: 11%).

4.2 Meegemaakt hebben van oorlogssituaties

Van alle ondervraagden kent 59% in de eigen omgeving mensen die zelf bewust oorlogssituaties hebben meegemaakt of kinderen zijn van oorlogsslachtoffers. Het gaat daarbij vaak om de Tweede Wereldoorlog in Nederland/Europa (54%) en/of Nederlands Indië/Azië (10%). Maar ook situaties van na de Tweede Wereldoorlog worden genoemd: Indonesië of Nieuw Guinea (8%) en vredesmissies waar Nederland bij betrokken is geweest (8%).

26 | Kennen van mensen die oorlogssituaties hebben meegemaakt of kinderen zijn van oorlogsslachtoffers

	meting 2007	meting 2006	meting 2005	meting 2004	meting 2003
• kent mensen, nl.:	59 ↘	60 ↘	59 ↘	62 ↘	61 ↘
- Tweede Wereldoorlog in Nederland/Europa	54	54	54	56	56
- Tweede Wereldoorlog in Ned. Indië/Azië	10	10	10	10	12
- Indonesië of Nieuw Guinea	8	8	10	7	9
- vredesmissies waar Nederland bij betrokken is geweest	8	10	8	8	6
• kent die mensen niet	41	40	41	38	39

De verschillen met eerdere metingen zijn heel gering.

Vooral de oudste groep (65 jaar en ouder) kent vaak personen die zelf oorlogssituaties hebben meegemaakt of kinderen zijn van oorlogsslachtoffers (68%), hetgeen overigens vooral de Tweede Wereldoorlog in Nederland en Europa betreft (65%). Personen in de leeftijd tussen 25 en 54 jaar kennen juist veel mensen die hebben deelgenomen aan vredesmissies waar Nederland bij betrokken is geweest (13%).

Opvallend is dat vrouwen vaker mensen kennen die oorlogssituaties hebben meegemaakt of kinderen zijn van oorlogsslachtoffers (63%) dan mannen (56%). Vrouwen kennen daarbij vooral meer mensen waarbij het de Tweede Wereldoorlog in Nederland en Europa betreft (59%). Mannen kennen juist relatief veel mensen die betrokken zijn geweest bij de oorlogen in Indonesië en Nieuw Guinea.

Verder geldt: hoe hoger iemand opgeleid is, des te meer personen in de kenniskring die zelf oorlogssituaties hebben meegemaakt of kinderen zijn van oorlogsslachtoffers.

Naast het meegemaakt hebben van oorlogssituaties, is aan alle ondervraagden de volgende stelling voorgelegd: 'Er is te weinig aandacht voor Nederlandse soldaten die op militaire missies naar het buitenland zijn uitgezonden.'

27 | Stelling: er is te weinig aandacht voor Nederlandse soldaten die op militaire missies naar het buitenland zijn uitgezonden

Iets meer dan de helft van de ondervraagden is het met deze stelling eens, terwijl een op de vijf het niet eens is met deze stelling.

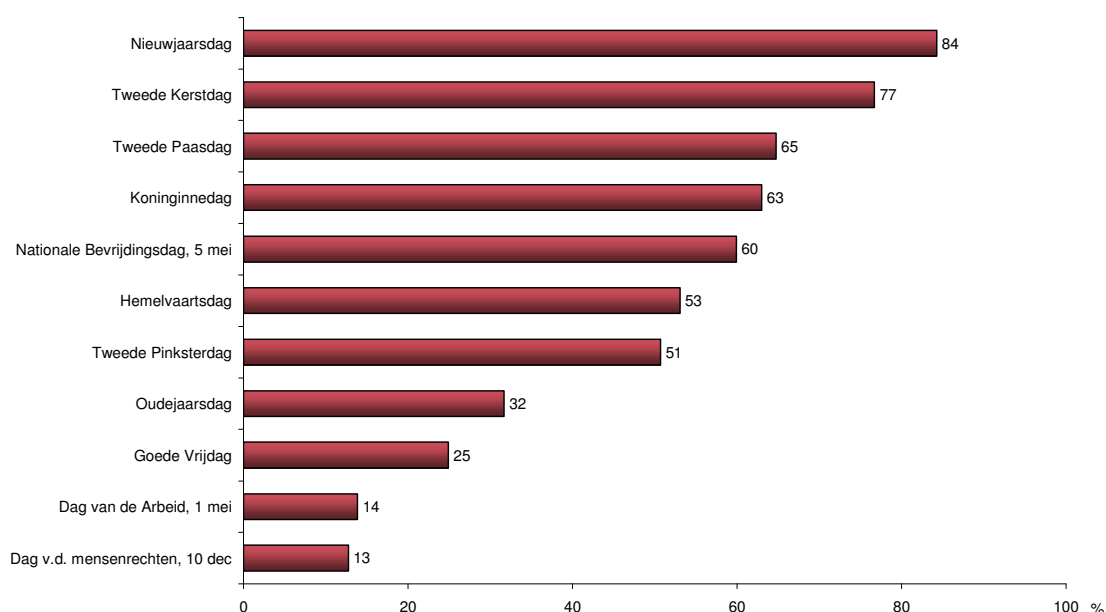
Het kennen van mensen die oorlogssituaties hebben meegemaakt in het algemeen, of kinderen zijn van oorlogsslachtoffers, heeft geen invloed op de mate waarin men het eens is met deze stelling. Als men mensen kent die hebben deelgenomen aan vredesoperaties waar Nederland bij betrokken is geweest, is men het wel vaker met deze stelling eens (64% eens).

5 5 mei een vrije dag

Vindt men dat 5 mei een (doorbetaalde) vrije dag zou moeten zijn? Om dit in kaart te brengen, zijn elf mogelijke vrije dagen voorgelegd, met de vraag: “Welke van de volgende dagen zouden in uw ogen doorbetaalde vrije dagen voor iedereen moeten zijn in Nederland?” Men kon maximaal zes dagen uitkiezen.

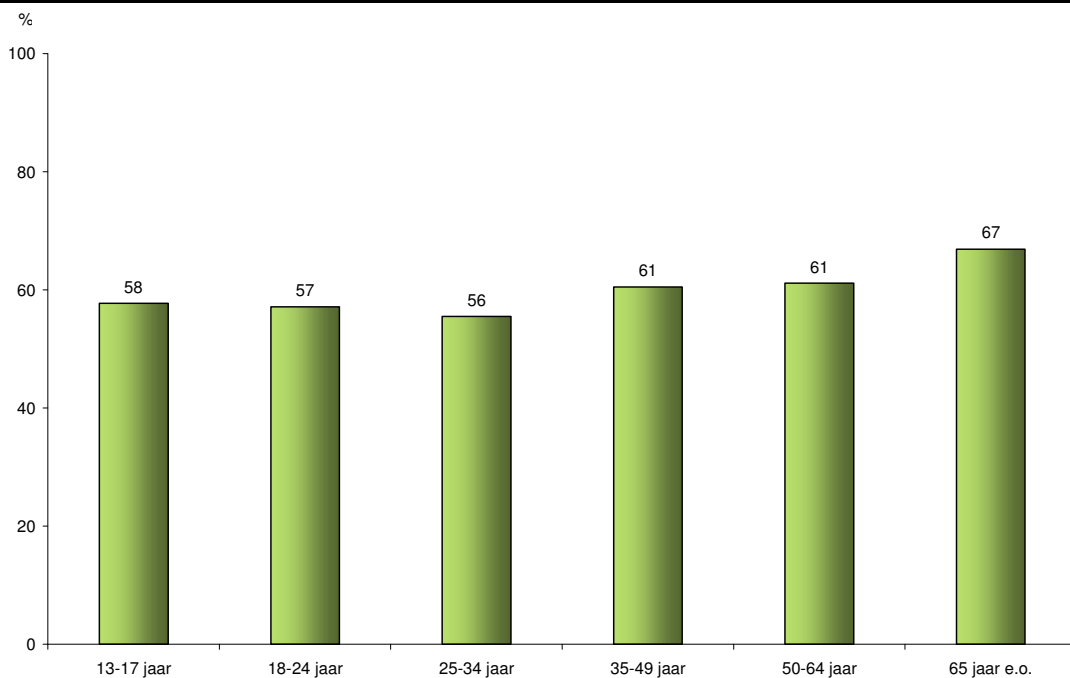
De nationale bevrijdingsdag van 5 mei wordt door 60% gekozen, waarmee deze dag op de vijfde plaats komt van meest gewilde vrije dagen, na Nieuwjaarsdag, Tweede Kerstdag, Tweede Paasdag en Koninginnedag.

28 | Welke dagen zouden vrij moeten zijn (maximaal zes)

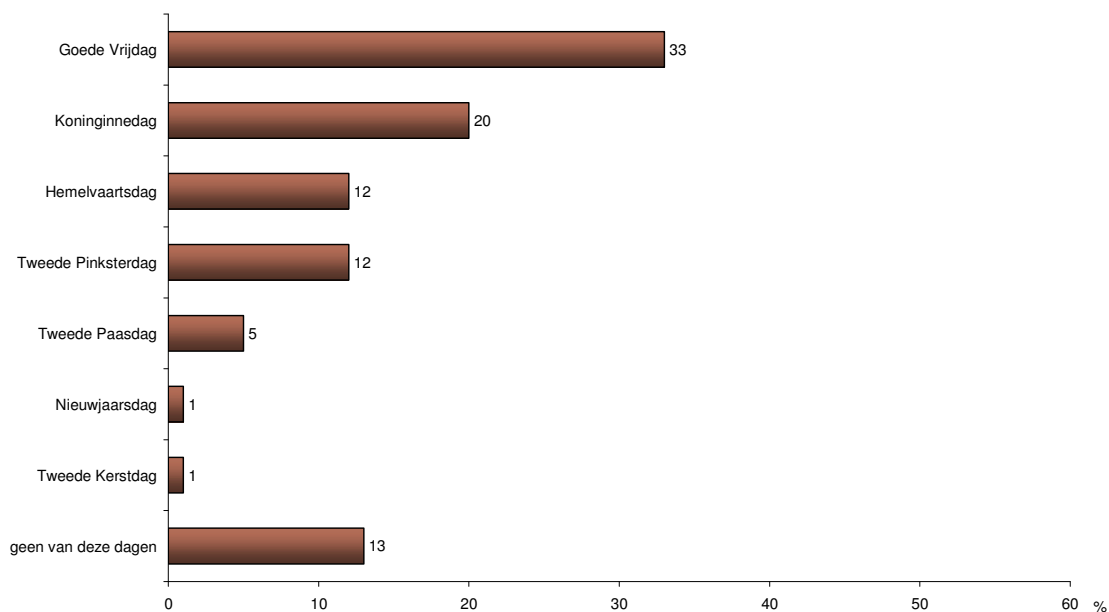
Lager opgeleiden noemen de Dag van de Arbeid vaker dan gemiddeld (21%) en deze groep noemt Nieuwjaarsdag juist minder dan gemiddeld (76%). Verder geldt dat hoe ouder men is, des te vaker 5 mei wordt genoemd. Overigens worden ook veel religieuze dagen (Tweede Paasdag, Hemelvaartsdag en Tweede Pinksterdag) en Nieuwjaarsdag vaker genoemd naarmate men ouder is. Andersom geldt dat naarmate men jonger is, men vaker de Dag van de Mensenrechten, de Dag van de Arbeid en Oudejaarsdag noemt.

 29 | Welke dagen zouden vrij moeten zijn, percentage dat 5 mei noemt

Dit jaar is voor het eerst ook gevraagd welke dag men zou willen inleveren, in het geval dat 5 mei een vrije dag zou worden.

 30 | Welke dag men zou willen inleveren als 5 mei een vrije dag zou worden

Circa een derde van de ondervraagden zou Goede Vrijdag wel willen inleveren (33%). Eerder zagen we al dat slechts een kwart deze dag als vrije dag kiest. Naast Goede Vrijdag wordt ook Koninginnedag wel genoemd als vrije dag die men zou willen inleveren. Een meerderheid ziet dit echter ook als een van de zes vrije dagen.

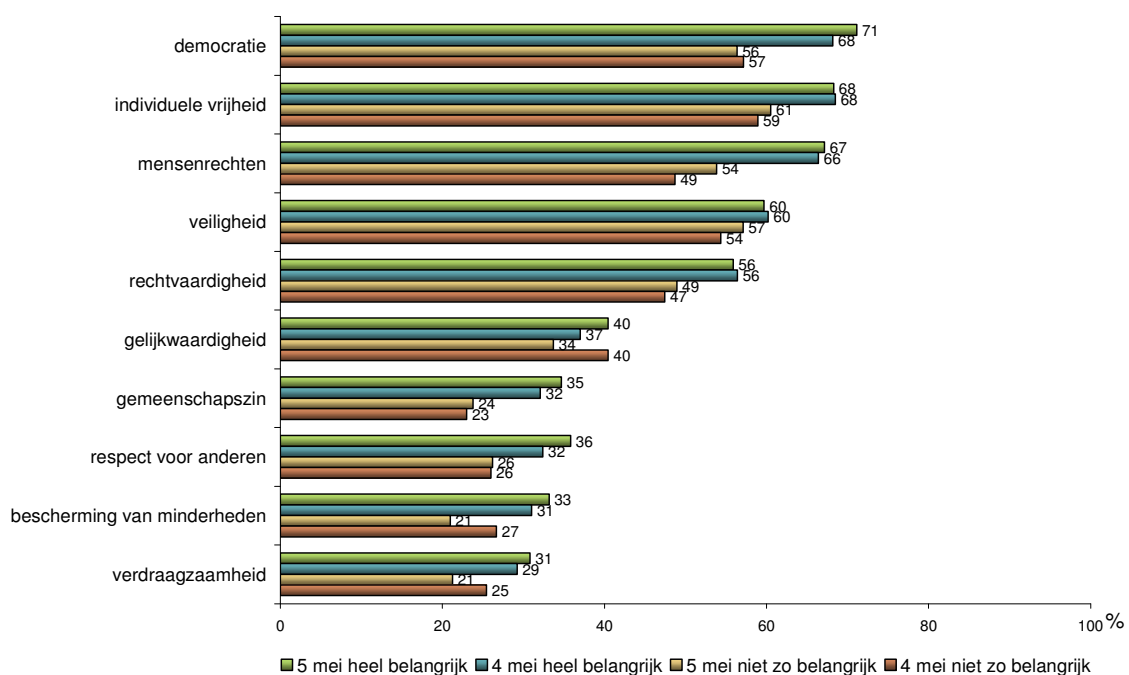
6 Draagvlak, kennis en opinie

In dit hoofdstuk gaan we na in hoeverre personen die 4 en 5 mei heel belangrijk vinden, verschillen van ondervraagden die 4 en 5 mei niet zo belangrijk vinden bij de onderwerpen die in het opiniedeel en het kennisdeel aan de orde zijn gekomen.

6.1 De democratie

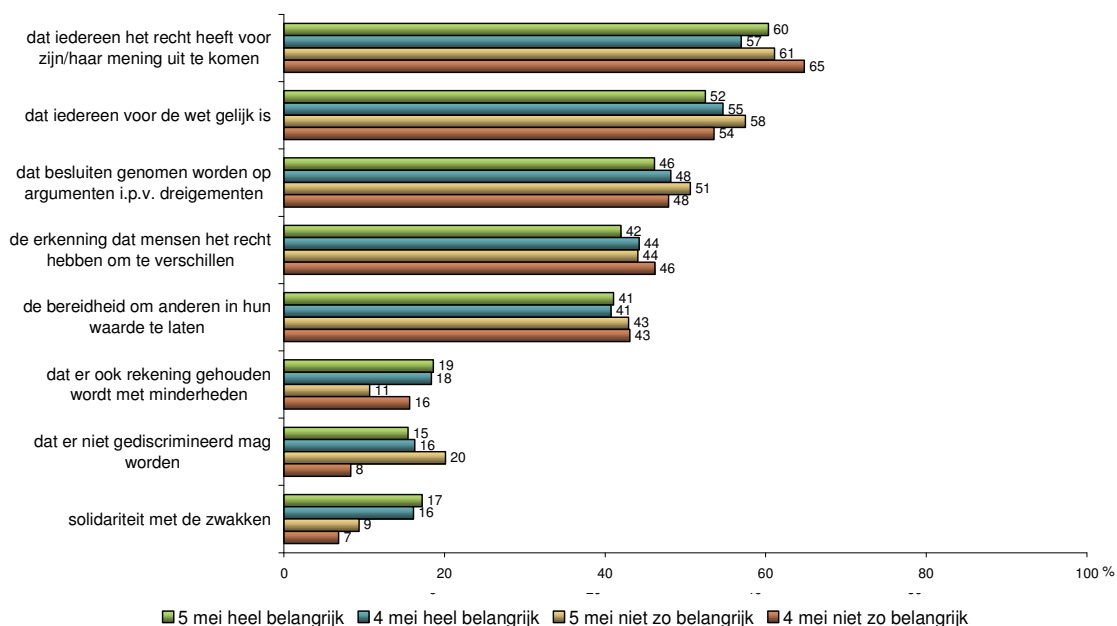
Niet alle waarden die ten grondslag liggen aan de Nederlandse democratie worden in gelijke mate gedeeld. Ook tussen personen die 4 en 5 mei in meer of mindere mate belangrijk vinden, zijn verschillen zichtbaar. Personen die 4 en 5 mei heel belangrijk vinden, hebben vaker het idee dat de burgers van Nederland dezelfde waarden delen dan degenen die 4 en 5 mei niet zo belangrijk vinden. Dit geldt vooral voor de waarden democratie, individuele vrijheid, mensenrechten, rechtvaardigheid en respect voor anderen. Bij de waarden veiligheid en gelijkwaardigheid zijn de verschillen kleiner.

31 | Gedeelde waarden, naar belang 4 en 5 mei (% in sterke mate/wel gedeeld)

Personen die 4 en 5 mei heel belangrijk vinden, hechten nauwelijks een ander belang aan verschillende uitgangspunten van de democratie dan degenen die 4 en 5 mei niet zo belangrijk vinden. We zien alleen een verschil bij solidariteit: personen die 4 en 5 mei belangrijk vinden, hechten hier meer waarde aan.

32 | Belangrijkste uitgangspunten van de democratie, naar belang 4 en 5 mei (maximaal drie antwoorden)

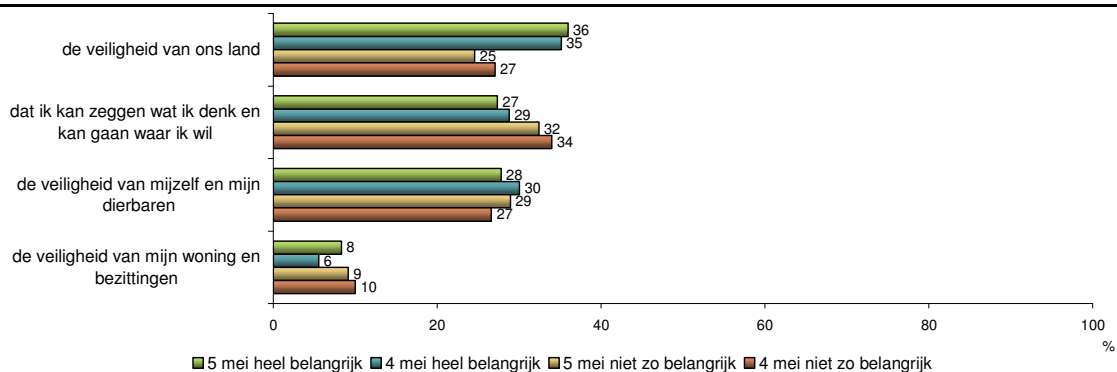

6.2 Vrijheid en veiligheid

Dit jaar is het thema vrijheid, grondrechten en veiligheid. In het kader hiervan is gevraagd de vier voorwaarden voor vrijheid van Roosevelt te rangordenen (zie ook het opiniedeel). Ook hierbij zijn er grote verschillen naar het aan 4 en 5 mei gegeven belang.

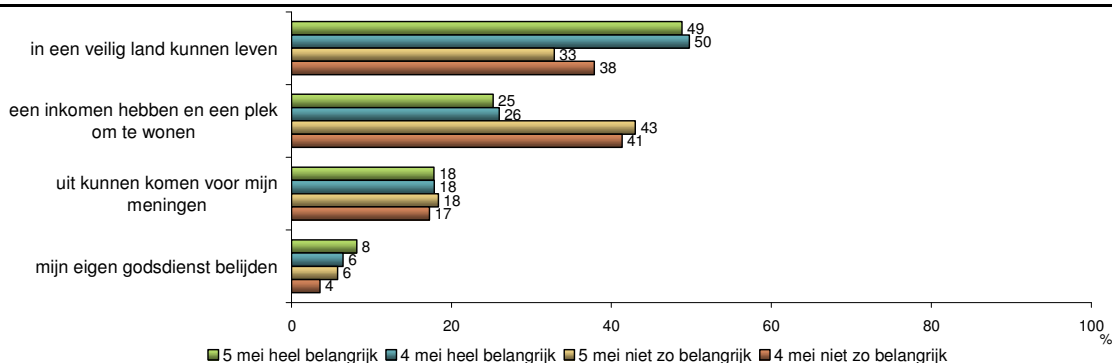
Personen die 4 en 5 mei heel belangrijk vinden, hechten relatief veel waarde aan de veiligheid van ons land, terwijl personen die deze dagen minder belangrijk vinden relatief veel waarde hechten aan het feit dat zij kunnen zeggen wat ze denken en kunnen gaan waar ze willen.

33 | Voorwaarden voor vrijheid, naar belang 4 en 5 mei (percentage als eerste genoemd)

Ook wat betreft de zorgen die mensen ten aanzien van veiligheid hebben, zijn grote verschillen zichtbaar. Personen die 4 en 5 mei heel belangrijk vinden, noemen het vaakste dat zij zich het meeste zorgen maken over leven in een veilig land. Degenen die deze dagen niet zo belangrijk vinden, noemen het vaakste een inkomen hebben en een plek om te wonen.

34 | Zorgen over veiligheid, naar belang 4 en 5 mei (percentage als eerste genoemd)

In het kader van de afweging tussen vrijheid en veiligheid is ook gevraagd wat iemand belangrijker vindt, het individuele recht op privacy of de nationale veiligheid. In het algemeen geldt dat nationale veiligheid veel belangrijker wordt gevonden dan het individuele recht op privacy. Personen die 4 en 5 mei niet zo belangrijk vinden, vinden echter vaker het individuele recht op privacy belangrijk dan personen die deze dagen wel heel belangrijk vinden.

35 | Het belang van recht op privacy versus nationale veiligheid, naar belang 4 en 5 mei

	5 mei heel belangrijk	4 mei heel belangrijk	5 mei niet zo belangrijk	4 mei niet zo belangrijk
	%	%	%	%
• individuele recht op privacy	23	22	41	39
• nationale veiligheid	72	75	59	59
• weet niet	4	3	0	2

Verder blijkt dat personen die 4 en 5 mei heel belangrijk vinden, het vaker eens zijn met de stelling dat het bestrijden van terrorisme belangrijker is dan persoonlijke vrijheid van burgers, dan degenen die 4 en 5 mei niet zo belangrijk vinden.

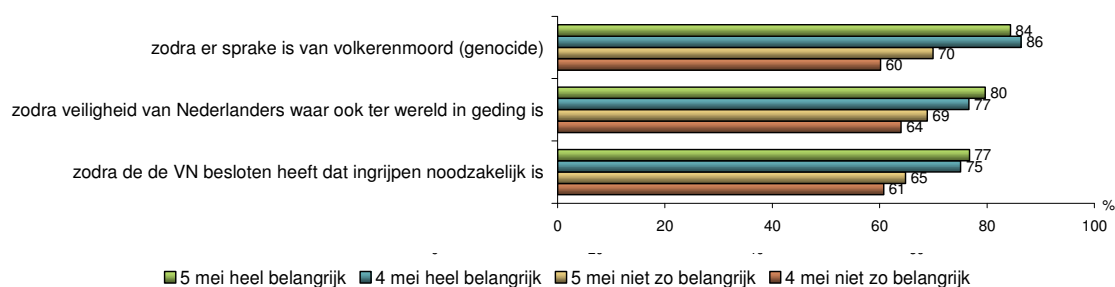
36 | Belang van terrorismebestrijding, naar belang 4 en 5 mei

	5 mei heel belangrijk	4 mei heel belangrijk	5 mei niet zo belangrijk	4 mei niet zo belangrijk
<i>Het bestrijden van terrorisme is belangrijker dan persoonlijke vrijheid van burgers</i>	%	%	%	%
• (helemaal) mee oneens	20	21	36	29
• noch eens, noch oneens	20	22	18	20
• (helemaal) mee eens	60	57	45	51

6.3 Militair ingrijpen elders

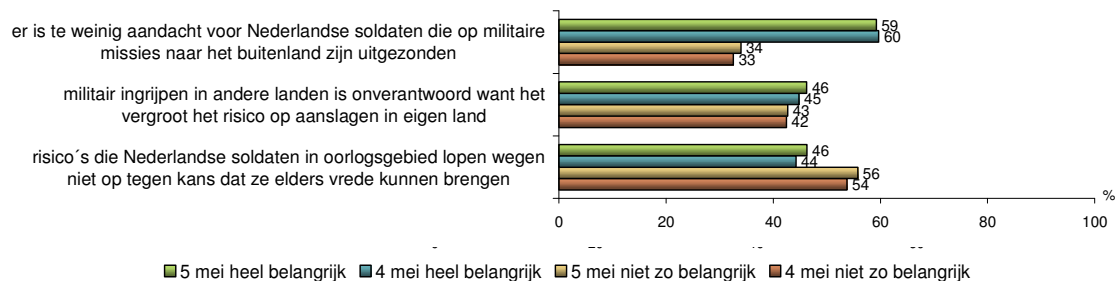
Personen die 4 en 5 mei heel belangrijk vinden, zouden eerder militair ingrijpen in oorlogen en conflicten in de wereld, dan degenen die 4 en 5 mei niet zo belangrijk vinden. Dit verschil treedt voornamelijk op bij genocide en wanneer de VN besloten heeft dat ingrijpen noodzakelijk is.

37 | Nederland zou moeten helpen bij het militair ingrijpen in oorlogen en conflicten in wereld, naar belang 4 en 5 mei (% ja en misschien)

Degenen die 4 en 5 mei heel belangrijk vinden, zijn daarnaast vaker van mening dat er te weinig aandacht is voor Nederlandse soldaten die op militaire missies naar het buitenland zijn uitgezonden. Ook vinden zij minder vaak dat de risico's die Nederlandse soldaten in oorlogsgebied lopen niet opwegen tegen de kans dat ze elders vrede kunnen brengen.

38 | De risico's van militair ingrijpen in andere landen, naar belang 4 en 5 mei (% helemaal + enigszins mee eens)

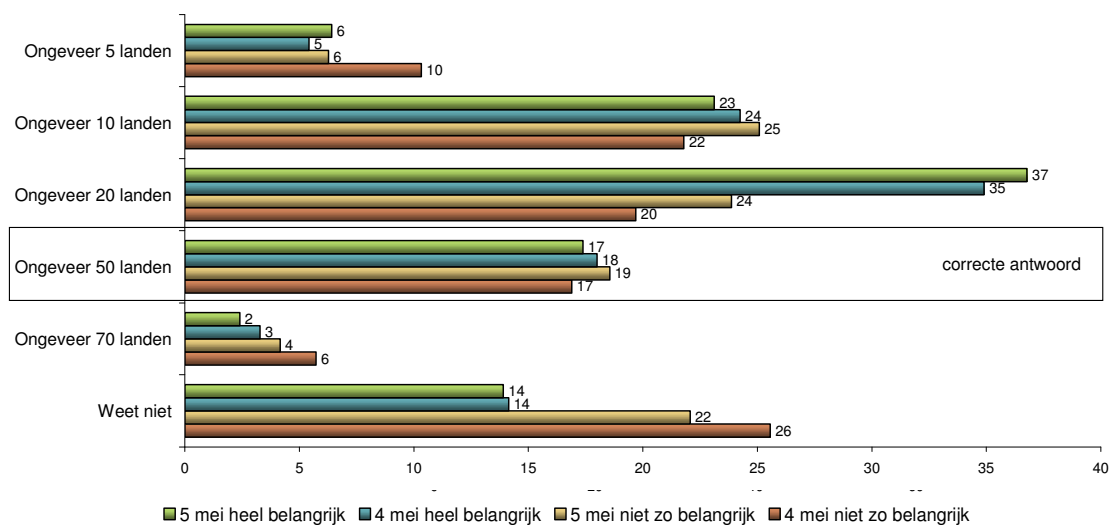

6.4 Kennis over de Tweede Wereldoorlog

Wanneer we kijken naar de verschillen in kennis over de Tweede Wereldoorlog ontstaat een wisselend beeld van de verschillen tussen personen die 4 en 5 mei heel belangrijk vinden en degenen die deze dagen niet zo belangrijk vinden. In het algemeen kan worden gesteld dat degenen die 4 en 5 mei heel belangrijk vinden, beter op de hoogte zijn dan degenen die deze dagen niet zo belangrijk vinden. Wanneer echter wordt gevraagd naar wat waar is en wat niet waar is, blijkt dat degenen die deze dagen heel belangrijk vinden zowel terecht als ten onrechte vaker zeggen dat bepaalde feiten waar zijn.

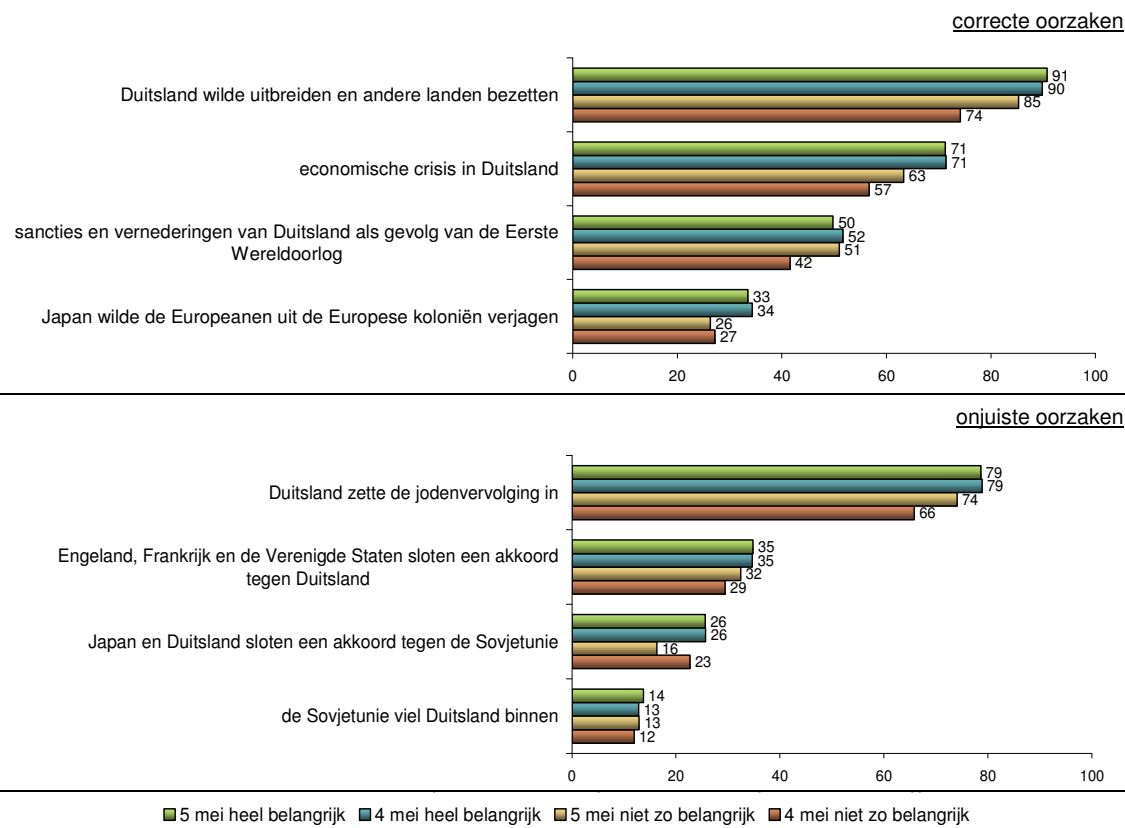
Het aantal landen dat betrokken was bij de Tweede Wereldoorlog ligt tussen de 50 en 70. Personen die 4 en 5 mei belangrijk vinden, weten dit niet vaker dan personen die deze dagen niet zo belangrijk vinden. De personen die 4 en 5 mei niet zo belangrijk vinden zeggen wel vaker het niet te weten (22% en 26%).

39 | Hoeveel landen waren betrokken bij de Tweede Wereldoorlog?

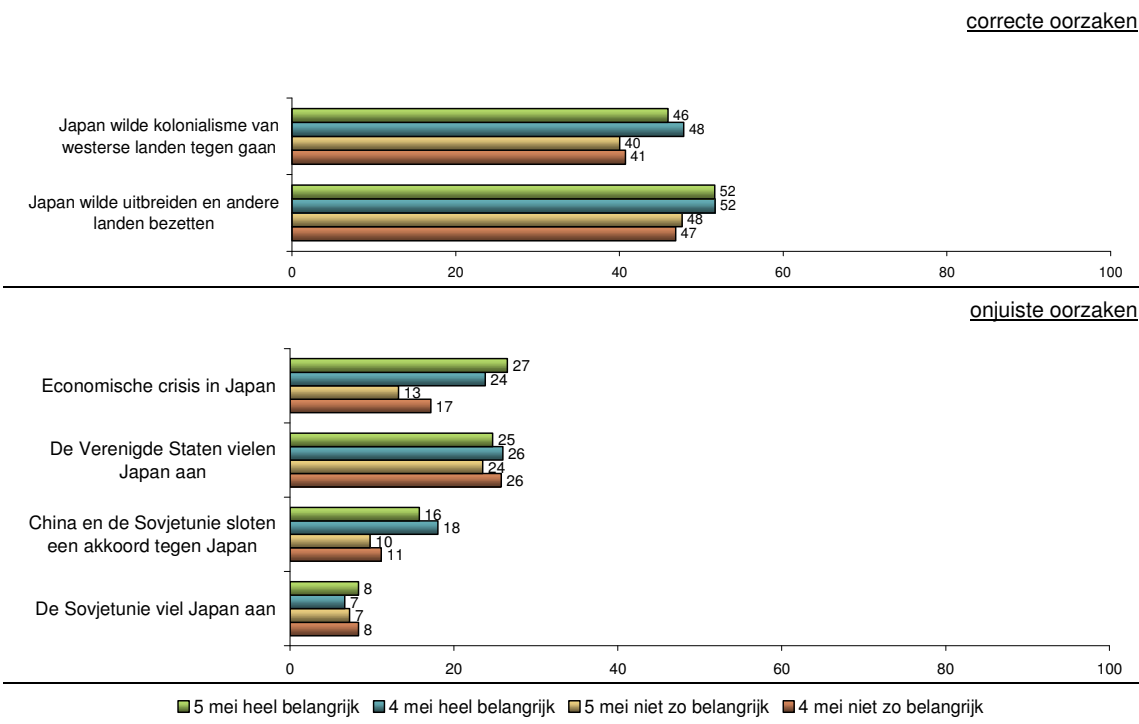
In de volgende figuur staan de juiste en onjuiste oorzaken voor het uitbreken van de Tweede Wereldoorlog in Europa vermeld. Personen die 4 en 5 mei belangrijk vinden noemen vaker dan degenen die deze dagen niet zo belangrijk vinden de correcte oorzaken, zoals dat Duitsland wilde uitbreiden en dat daar een economische crisis was. Personen die 4 en 5 mei belangrijk vinden, noemen echter ook vaker de onjuiste oorzaken, zoals dat Duitsland de jodenvervolg ingzette.

40 | Mate waarin feitelijke en onjuiste oorzaken van WO II in Europa als correct worden aangemerkt (% 'ja, correct')

Voor de juiste en onjuiste oorzaken voor het uitbreken van de Tweede Wereldoorlog in Azië geldt ongeveer hetzelfde. Personen die 4 en 5 mei belangrijk vinden noemen vaker dan degenen die deze dagen niet zo van belang vinden de correcte oorzaken, zoals dat Japan het kolonialisme van westerse landen wilde tegengaan en dat Japan wilde uitbreiden.

41 | Mate waarin feitelijke en onjuiste oorzaken van WO II in Azië als correct worden aangemerkt (% 'ja, correct')

Personen die 4 en 5 mei belangrijk vinden, noemen echter ook vaker de onjuiste oorzaken, zoals dat een economische crisis in Japan aanleiding was voor de oorlog en dat China en de Sovjetunie een akkoord sloten tegen Japan.

Tijdens de Tweede Wereldoorlog zijn verschillende groepen vervolgd. Bijna alle ondervraagden weten dat de nazi's joden vervolgd, alhoewel personen die 4 mei niet zo belangrijk vinden dit iets minder vaak weten (87%). Verder weten personen die 4 en 5 mei niet zo belangrijk vinden – en dan met name degenen die 4 mei niet zo belangrijk vinden – minder vaak dat zigeuners, homoseksuelen en geestelijk gehandicapten ook werden vervolgd.

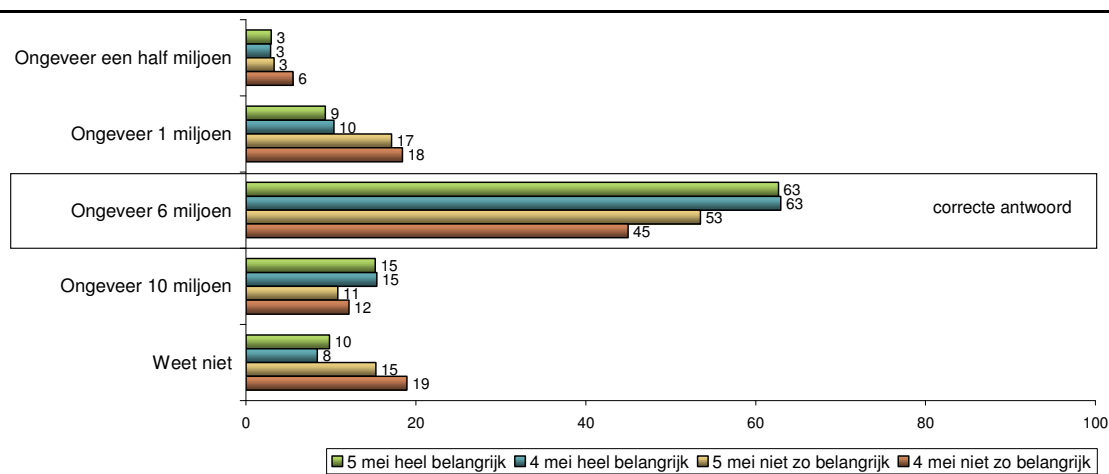
42 | Groepen die systematisch door de nazi's werden vervolgd (% 'ja, correct')?

	5 mei heel belangrijk	4 mei heel belangrijk	5 mei niet zo belangrijk	4 mei niet zo belangrijk
<i>goede antwoorden</i>	%	%	%	%
• joden	98	98	96	87
• Roma en Sinti (zigeuners)	86	88	78	68
• homoseksuelen	83	83	75	58
• geestelijk gehandicapten	79	81	70	64
• communisten	46	49	42	43
<i>foute antwoorden</i>				
• alle gekleurde buitenlanders	47	44	40	36
• moslims	23	21	13	11
• gereformeerden	5	5	6	4
• rooms-katholieken	4	5	3	1

Ook hier geldt dat personen die 4 en 5 mei niet zo belangrijk vinden ook minder vaak incorrecte stellingen als juist beschouwen. Zo denken degenen die 4 en 5 mei heel belangrijk vinden vaker dat ook alle gekleurde buitenlanders en moslims werden vervolgd.

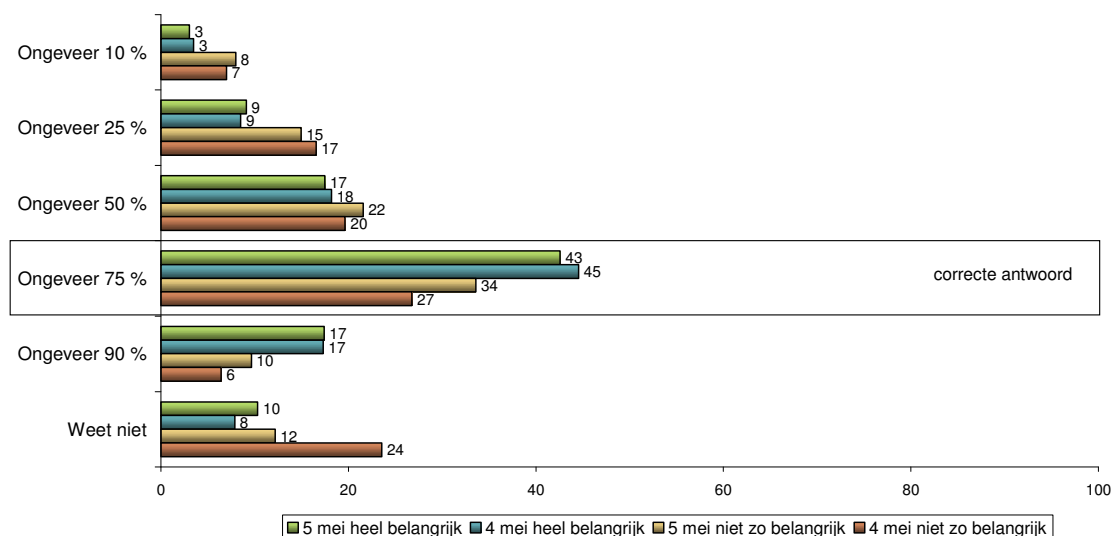
Personen die 4 en 5 mei belangrijk vinden weten vaker dan degenen die deze dagen niet zo belangrijk vinden hoeveel joden er zijn omgekomen tijdens de Tweede Wereldoorlog in Europa.

43 | Hoeveel joden zijn er omgekomen in de Tweede Wereldoorlog in Europa?

Bovendien hebben degenen die 4 en 5 mei belangrijk vinden een beter beeld van hoeveel procent van de Nederlandse joden is omgekomen tijdens de Tweede Wereldoorlog.

44 | Hoeveel procent van de Nederlandse joden is omgekomen?

Met name degenen die 4 mei niet zo belangrijk vinden geven vaak aan niet te weten hoeveel joden er in Europa en Nederland zijn omgekomen.

Er zijn geringe verschillen zichtbaar op het gebied van kennis van het dagelijks leven in Nederland. Mensen die 5 mei niet zo belangrijk vinden weten minder vaak dan degenen die deze dagen wel belangrijk vinden dat de meerderheid van de Nederlanders doorging met het dagelijks leven, maar wel te maken had met tekorten aan dagelijkse levensmiddelen. Bovendien denken degenen die 5 mei niet zo belangrijk vinden wat vaker ten onrechte dat de meerderheid van de Nederlanders actief was in het verzet en dat de meerderheid op de vlucht was.

45 | Welke twee antwoorden passen het best bij de meerderheid van de Nederlanders tijdens WOII?

	5 mei heel belangrijk	4 mei heel belangrijk	5 mei niet zo belangrijk	4 mei niet zo belangrijk
De meerderheid van de Nederlanders tijdens WOII...	%	%	%	%
<i>goede antwoorden</i>				
• ging door met dagelijks leven	74	71	64	69
• had te maken met tekorten dagelijkse levensmiddelen	56	55	46	52
<i>foute antwoorden</i>				
• was actief in het verzet	6	7	15	12
• nam onderduikers op	7	9	9	9
• was op de vlucht	5	6	15	7
• werkte mee met de Duitsers	1	1	9	6

Wat betreft de kennis van het dagelijks leven in Nederlands-Indië is het kennisniveau van de groepen ongeveer gelijk. Alleen dat Nederlanders in Nederland Indië te maken hadden met honger en dwangarbeid is iets minder vaak bekend onder mensen die 4 en 5 mei niet zo belangrijk vinden.

46 | Welke twee antwoorden passen het best bij Nederlanders in Nederlands Indië tijdens WOII?

	5 mei heel belangrijk	4 mei heel belangrijk	5 mei niet zo belangrijk	4 mei niet zo belangrijk
Nederlanders in Nederland Indië (Indonesië) ...	%	%	%	%
<i>goede antwoorden</i>				
• hadden te maken met honger en dwangarbeid	71	72	65	60
• werden gevangengenomen	65	62	61	67
<i>foute antwoorden</i>				
• gingen door met dagelijks leven	8	9	12	12
• werden naar Nederland gestuurd	6	4	6	4
• werkten samen met de Japanners	3	3	10	8
• profiteerden van de inval van Japan	2	2	3	5

Bijlagen

Bijlage 1 Spontane reacties bij vragen over de betekenis van 4 en 5 mei

Via open vragen is onderzocht welke betekenis de data 4 en 5 mei voor de ondervraagden hebben. Bij 4 mei is het meest genoemde woord 'dodenherdenking', bij 5 mei 'bevrijdingsdag', 'bevrijding' of 'vrijheid'. Veel antwoorden hebben vooral betrekking op de Tweede Wereldoorlog, maar ook zijn er veel ondervraagden die de relatie leggen tussen de Tweede Wereldoorlog en het nu. Een bloemlezing van de antwoorden is opgenomen in deze bijlage.

Welke betekenis heeft de datum 4 mei voor u?

4 mei betekent voor mij stil staan bij wat er gebeurd is in WO II en wat er nu nog steeds gaande is in de wereld. Ook sta ik dan stil bij het feit dat ik opgegroeid ben en leef in een democratie, dat ik geen honger heb en niet bang hoeft te zijn voor mijn leven. Kortom, dat ik in een vrij land leef en dat dan voor meer dan de helft van de wereldbevolking geen vanzelfsprekendheid is.

4 mei is er nog steeds dodenherdenking, wat ik zeer waardeer. Zelf heb ik in de oorlog gezien dat er iemand werd doodgeschoten. Dat vergeet je nooit meer.

Aandacht voor de slachtoffers van oorlogsgeweld en dat we ons er voor moeten inzetten dat dergelijke strijdtoneelen niet meer gaan voorkomen (leren van de geschiedenis).

Dan worden alle doden herdacht die tijdens oorlogen zijn omgekomen. Zelf ken ik niemand die in zo'n situatie heeft gezeten, maar toch denk je eraan.

Dat de herinnering aan de doden door oorlogsgeweld steeds doorgegeven wordt aan volgende generaties, zodat zij er hopelijk van kunnen leren wat geweld teweeg kan brengen.

Dat er zoveel mensen moesten sneuvelen om ons de vrijheid terug te geven, heeft op mij altijd een diepe indruk gemaakt.

De dag dat wij onze oorlogsslachtoffers herdenken en dat is voor mij een emotionele dag.

De dodenherdenking heeft emotioneel behoorlijke invloed op mij, toch moeten wij er eens mee ophouden.

Zegt me niet zo heel veel, alhoewel... toen ik de leeftijden van de gesneuvelden op de grafstenen zag (twintigers), toen moest ik toch wel even slikken.

Dodenherdenking, dit is erg belangrijk om elk jaar te herdenken, dat duizenden mensen hun leven hebben gegeven. Alleen denk ik wel dat daaraan een nieuwe impuls moet worden gegeven, omdat alles maar als vanzelfsprekend wordt aangenomen tegenwoordig.

Een ingrijpende betekenis. Niet alleen vanwege het herdenken van de doden uit mijn familie en in het algemeen, maar ook omdat ik op dat moment met veel anderen de tijd neem om extra bewust stil te staan bij de verschrikkingen en het leed die oorlog betekenen.

Het betekent voor mij vrijheid en dankbaarheid die is verkregen door de strijd die anderen voor mij hebben gestreden.

Ik denk dan aan alle mensen die voor onze vrijheid hebben gevochten en ook aan hen die het leven hebben gegeven voor onze vrijheid. Daar heb ik hele grote bewondering voor. Ik ben dan ook erg verdrietig om en denk dan ook aan de verhalen van mijn ouders en grootouders, die dan ook veel geleden hebben en de angsten die zij hebben gehad. Gelukkig heb ik dat aan mijn kinderen kunnen overbrengen. Dit moet nooit meer gebeuren.

Ik heb de verhalen en belevenissen van mijn opa gehoord. Ik sta op die dag stil bij de dingen die anderen mee hebben moeten maken. Uit respect houd ik ook twee minuten stilte. Ik

hoop dan maar dat mensen leren van het verleden en dat die erge dingen niet meer zullen gebeuren.

Ik heb respect voor de gevoelens en emoties van de nabestaanden en van de mensen die de Tweede Wereldoorlog hebben meegemaakt of daar bij betrokken zijn, maar zelf voel ik er niets bij.

Op zich niet heel veel; ik weet wel wat er is gebeurd, maar echt persoonlijke betekenis heeft het niet. Ik vind het wel erg goed dat er nog steeds aandacht aan wordt besteed.

Respect voor wat de mensen toen hebben doorgemaakt en dat wij (tot nu toe) niet hetzelfde hebben hoeven doormaken doordat we er ieder jaar even bij stilstaan.

Het is een stukje opvoeding en erkenning van normen en waarden dat je de ander herdenkt die zich heeft ingezet voor de vrijheid waarvan we nu nog mogen genieten. Het is een stukje bewustwording dat het moment van een oorlog en vrede niet ver van elkaar vandaan liggen, het kan zo veranderen en het kan door één persoon veranderen. Het is iets kleins waar een ieder zuinig op moet zijn.

Ik sta wel even stil bij alle slachtoffers, maar het moet toch echt niet alleen van deze dag afhangen om doden te herdenken. Ik denk dat deze dag meer is voor familieleden die iemand verloren hebben.

Welke betekenis heeft de datum 5 mei voor u?

5 mei is een dag om te herdenken omdat we in een vrij land leven waar we onze eigen keuzes kunnen maken.

5 mei is bevrijdingsdag heeft niet zo veel betekenis voor mij.

Als bevrijdingsdag van de Tweede Wereldoorlog heeft 5 mei haar kracht verloren. Het invullen van een nieuwe functie is tot nu toe niet erg geslaagd.

Bevrijdingsdag: dat is de dag dat we de bevrijding vieren van de onderdrukker, maar ik vind dat het eigenlijk ook een dag zou moeten zijn, dat mensen zich eens beter zouden realiseren wat ze anderen aan doen en dan bedoel ik dingen als, onderdrukking, geweld, etc.

Bevrijdingsdag: realiseren hoe bevoorrecht we zijn om in vrijheid en voorspoed te leven.

Bevrijdingsdag, besef van je vrijheid en onvrijheid en van mensen in het algemeen.

Bevrijdingsdag: een blijde dag waarop we stilstaan bij de vrede in ons land en vooral bij het feit dat deze vrede niet altijd vanzelfsprekend is geweest en in principe nog steeds niet is.

Daar sta ik ook nooit bij stil, dit zijn allemaal dingen die ver voor mijn tijd gebeurd zijn.

Dan vier je de vrijheid die je hier hebt, maar een heleboel mensen in Irak, Afghanistan enz. niet hebben.

Dat we blij moeten zijn dat we in een land leven waar we vanaf het einde van wereldoorlog twee vrij kunnen leven, maar wel ten koste van vele onschuldige slachtoffers.

Deze dag maakt minder indruk op me dan 4 mei. Ik weet dat het voor de overlevenden van de oorlog een hele fijne dag is, maar ik sta er niet echt bij stil.

Die heeft totaal geen betekenis. Een land waar de bevrijdingsdag niet eens een nationale feestdag kan zijn, waarop iedereen vrij heeft en de vrijheid kan vieren, is eigenlijk de vrijheid niet waard!

Dit is de nationale bevrijdingsdag. Deze vind ik erg belangrijk omdat we zo elk jaar even stil staan bij het feit dat het niet vanzelfsprekend is dat we in een vrij land leven.

Het is bevrijdingsdag, maar voor mijn generatie is het niet zo up to date. Het is sommige jaren een extra vrije dag.

Het vieren van de herkrege vrijheid en het gevoel hebben van het leven in een vrij land waar het veilig is om je eigen mening tot uiting te kunnen brengen.

In Nederland is 5 mei bevrijdingsdag. Ik ben na de oorlog geboren, dus heb de bevrijding niet meegemaakt. Daarom zegt het mij eigenlijk niet zo veel meer. Vroeger hoorde ik veel verhalen van mijn ouders, maar die zijn overleden. Daarom leeft het niet meer zo. De dodenherdenking op 4 mei is voor mij belangrijker dan 5 mei.

Meer betekenis dan 4 mei, niet om de vrije dag, al maakt een vrije dag wel veel duidelijker dat het hier om vrijheid gaat: het feit dat andere mensen er voor gezorgd hebben dat wij in vrijheid kunnen leven.

Moeilijk te omschrijven... Het is een feestdag die we vieren ten bate van de bevrijding, maar ik heb het niet meegemaakt en dus voel ik het ook niet zo sterk als de mensen die het wel hebben meegemaakt.

Vieren dat wij vrij zijn en dit mogen vieren. Doen en laten wat je wilt binnen de gestelde wetten en normen en waarden.

Voor mij het breukpunt waarin ik slechte jeugdervaringen kon afsluiten en ik tot het besef kwam dat een kapot land weer opnieuw moest worden opgebouwd.

Voor mij persoonlijk niet echt veel. Het is een beetje een nationale feestdag geworden, voor veel mensen reden om een extra dagje vrij te nemen en een feestje te bouwen, maar voor de meeste mensen is het niet veel meer dan dat.

Vrije dag, een dag om te vieren dat we geen tirannie kennen, dat je in vrijheid van het land mag leven. Al blijft altijd in je achterhoofd hoe broos die gedachte is. De datum 4 en 5 mei zouden voor mij op 1 dag mogen vallen.

Wel belangrijk, mijn ouders leven nog en ik praat graag met hen over de bevrijding toen; hun blijdschap en opluchting.

Daarin herdenken we de vrijheid. Als we geen vrijheid zouden hebben, zouden dit soort onderzoeken bijvoorbeeld ook niet kunnen!

Bijlage 2 Onderzoeksverantwoording

De gegevens ten behoeve van dit onderzoek zijn verzameld met TNS NIPObase (CASI). Het gaat hierbij om een database van personen die thuis op de pc vragenlijsten beantwoorden en per e-mail terugsturen. Dit panel bevat circa 200.000 personen. Het is gebruikelijk om via het trekken van een zogenaamde disproportionele gestratificeerde steekproef uit het panel tot een representatieve steekproef te komen. Het panel is immers niet op voorhand 100% representatief op achtergrondkenmerken. Door echter per stratum te trekken, kunnen representatieve steekproeven worden samengesteld.

Uitgegaan is van het ondervragen van 900 Nederlanders van 13 jaar en ouder voor zes leeftijdscategorieën met eenzelfde aantal waarnemingen (150 per categorie). Dat betekent dat de jongste leeftijdscategorieën sterk zijn oververtegenwoordigd (13-17 jaar en 18-24 jaar). Hierdoor is het mogelijk om per onderscheiden leeftijdscategorie uitspraken te doen.

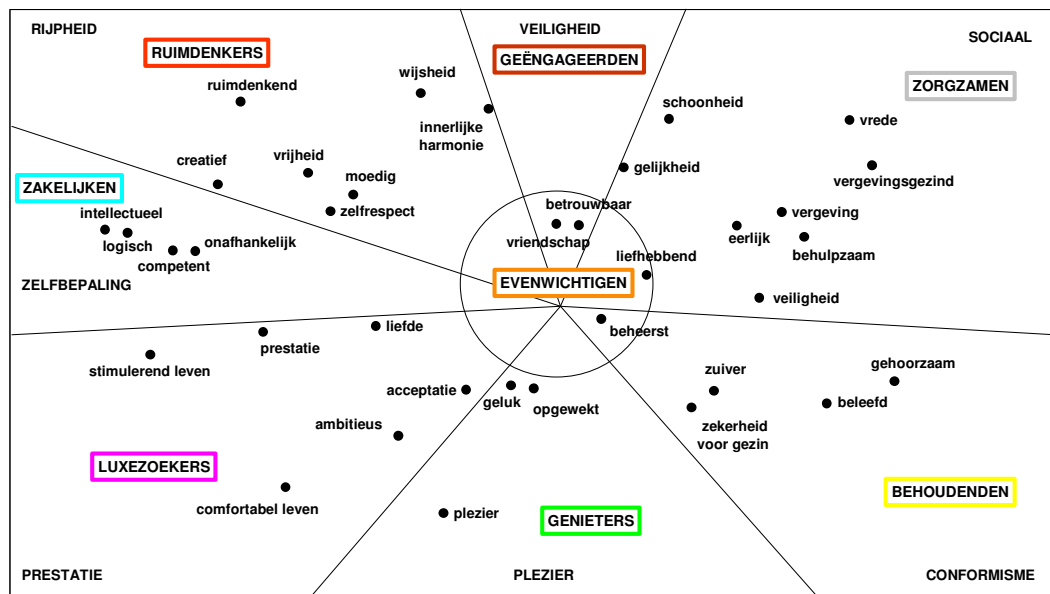
Het veldwerk is uitgevoerd van 23 februari tot en met 4 maart 2007. In totaal zijn N=1.201 vragenlijsten verstuurd, en aan het einde van het veldwerk zijn er 1.009 vragenlijsten verwerkt. De respons komt daarmee uit op 84%. De steekproef is op een aantal kenmerken (sekse, leeftijd, opleidingsniveau, grootte huishouden, regio en stedelijkheidsgraad) vergeleken met landelijke cijfers (volgens de Gouden Standaard) en waar nodig gecorrigeerd. Het resultaat is dat we kunnen spreken van een representatieve steekproef op deze achtergrondkenmerken.

In het rapport zijn de resultaten weergegeven in afgeronde percentages, waarbij percentages met de eerste decimaal ≥ 5 naar boven zijn afgerond en percentages met een decimaal < 5 naar beneden. Onstonden hierdoor bij optelling kolom- of rijtotalen groter of kleiner dan 100%, dan zijn deze *niet* gecorrigeerd.

Bijlage 3 WIN-waardenoriëntaties

Voor het meten van de sociaal-maatschappelijke grondhouding van de Nederlandse bevolking maken we gebruik van het WIN (Waardensegmenten In Nederland) -model™. Deze waarden-oriëntaties zijn gebaseerd op de waarden van Rokeach. Hierbij worden 18 eindwaarden (levensdoelen) en 18 instrumentele waarden onderscheiden (hoe deze doelen worden bereikt). Op basis van de rangordening van deze waarden naar belang, worden mensen in acht waardensegmenten ingedeeld. Een impressie daarvan is weergegeven in onderstaande figuur.

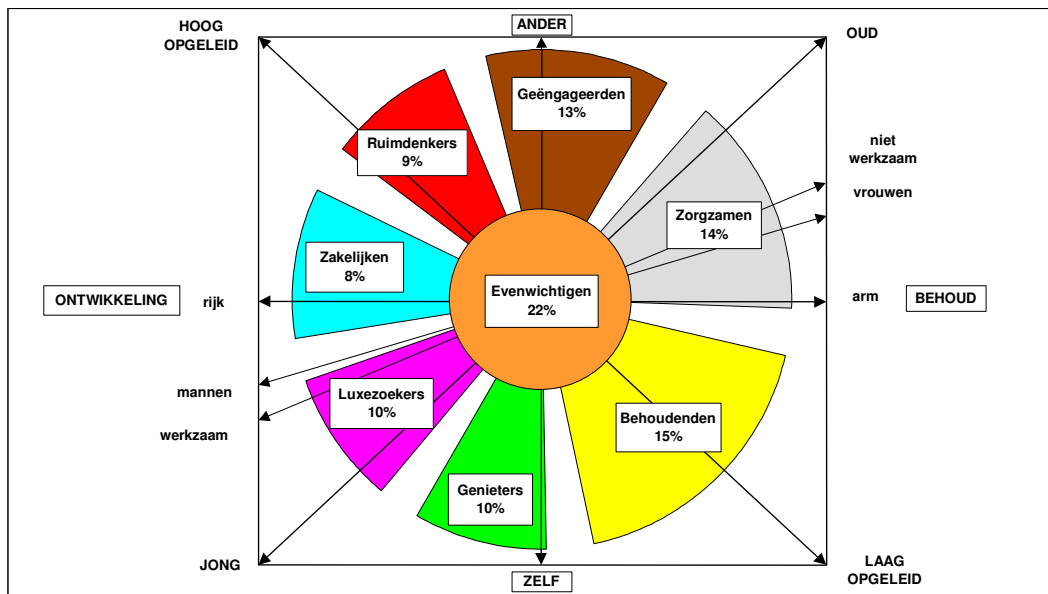
De acht segmenten met de Rokeach-waarden die zij het belangrijkste vinden

Leesvoorbeeld: door zorgzamen worden waarden als vrede, schoonheid, vergevingsgezindheid relatief belangrijk gevonden, terwijl luxezoekers een comfortabel en stimulerend leven relatief belangrijk vinden.

De waardenoriëntaties van mensen hangen sterk samen met socio-demografische en andere kenmerken van mensen. In onderstaande figuur een overzicht.

WIN-segmenten en socio-demografie – en de omvang van de segmenten

Luxezoekers zijn derhalve jonger, zorgzamen ouder. Behoudenden zijn gemiddeld wat lager opgeleid, terwijl Ruimdenkers hoger zijn opgeleid.

Daarnaast is er een duidelijke samenhang tussen de waardensegmenten en politieke voorkeur.

WIN-segmenten en politieke voorkeur

	Zorgzamen	Behoudenden	Genieters	Evenwichtigen	Luxezoekers	Zakelijken	Ruimdenkers	Geëngageerden
CDA	+		-	--		+	-	
PvdA	+				-	--		++
SP								
VVD	--					+	+	
PVV	-				+			-
Groenlinks			--			+	+	++
ChristenUnie	++		-		-			+
D66							+	++
Partij voor de Dieren								
SGP	++							
Niet stemmen	-		++				-	-

Onderstaand geven we een samenvatting van de belangrijkste kenmerken van de segmenten weer.

Zorgzamen

De zorgzame richt zich op het welzijn van anderen. Zij zijn sociaal ingesteld en putten energie uit het helpen van naasten. De levensstijl is sober, maar erg gul voor derden. Tradities en traditionele waarden zijn belangrijk. Zorgzamen zijn echte gezelschapsmensen die zich graag verdienstelijk maken in de (kerk)gemeenschap. Zowel lezen als televisie kijken behoren tot de dagelijkse bezigheden. Zorgzamen lezen voornamelijk een regionale krant. Het kernwoord van deze groep is *sociaal*.

Behoudenden

De behoudende is vooral gericht op de eigen leefomgeving. Gezinsleven en vriendenkring staan centraal. De behoudenden vallen niet graag op en mengen zich liever niet in gevaarlijke situaties en discussies. Televisiekijken is favoriet waarbij vooral entertainmentprogramma's geliefd zijn. Echt materialistisch is de behoudende niet, maar hij geeft wel om enige luxe en moderne artikelen. Het kernwoord van deze groep is *conformisme*.

Evenwichtigen

De evenwichtige lijkt het meest op het gemiddelde van de gehele bevolking. Zij vallen qua interesse, opleiding, bestedingspatronen, gedachtegoed en leefsituatie precies tussen de andere zeven groepen in. Het kernwoord voor deze groep is *gemiddeld*.

Genieters

De genietter is een echt gezelligheidsdier. Eigen plezier en genot, zowel op lichamelijk als emotioneel gebied, staan centraal. Maatschappelijke issues en politiek interesseren hen niet uitermate veel. In tegenstelling tot lezen, kijken genieters meer dan gemiddeld naar de televisie. Vooral de commerciële zenders hebben de voorkeur. Het bestedingsgedrag is hoger dan gemiddeld en de koopstijl impulsief. Het kernwoord van deze groep is *plezier*.

Luxezoekers

De luxezoeker heeft hoge ambities en streeft naar succes en erkenning. Zij hechten veel waarde aan een comfortabel leven en houden absoluut niet van stil zitten. In het segment luxezoekers komen de minste religieuze personen voor. De levensstijl is sterk ingericht rond de eigen behoeften. De luxezoeker is maatschappelijk geïnteresseerd en haalt informatie uit zowel kranten als televisieprogramma's. Het segment luxezoekers omvat de meeste Veronica- en Telegraafabonnees. Het kernwoord van deze groep is *prestatie*.

Zakelijken

De zakelijke is ambitieus en onafhankelijk; zeer gericht op de eigen ontwikkeling en hoog geschoold. Het zijn harde werkers en snelle en creatieve denkers. Het huishouden van zakelijken bestaat veelal uit tweeverdieners uit de hoogste inkomenscategorie, die houden van luxe maar daarnaast ook geld schenken aan goede doelen. Televisiekijken doen zij meer dan gemiddeld, vooral naar nieuws en achtergronden. Personen uit andere segmenten zullen geneigd zijn deze groep mensen als "yuppen" te bestempelen. Het kernwoord van deze groep is *zelfbepaling*.

Ruimdenkers

De ruimdenker is een vooruitstrevend persoon met een goede opleiding en veel idealen die vooral links georiënteerd zijn. Zij maken zich druk om politieke zaken en maatschappelijke problemen en proberen de wereld te verbeteren, beginnende bij henzelf. Zij zijn milieubewust en gesteld op hun vrijheid. Zelfontplooiing is erg belangrijk. Het kernwoord van deze groep is *betrokken*.

Geëngageerden

De geëngageerde hecht veel waarde aan harmonie en stabiliteit, zowel in de samenleving als geheel, als in de eigen leefwereld. Zij zijn sociaal ingestelde personen en houden ervan om dingen in groepsverband te ondernemen. In dit segment komen verhoudingsgewijs meer ouderen voor, met een redelijk hoog opleidingsniveau. Zij pakken eerder een boek dan dat zij een televisieshow bekijken en interesseren zich voor kunst, natuur en politiek. Het kernwoord van deze groep is *veiligheid*.